

Podmienky účasti na súťaži Povedka 2007 nájdete na strane 2.

Dvojtýždenník o nových knihách

KNIŽNÁ REVUE

www.litcentrum.sk

Z OBSAHU

- 03 Ján HARANTA: Spolu v Zemi požehnanéj
- 04 Tabuizovaná prekladateľka Zora Jesenská
- 05 Slovensko
Anna GAJDOŠOVÁ: Hľadanie stromu
Peter PIŠTANEK: Živý oheň z vína
Pavel PAULENDA: Rozprávkový strom
- 08 Michael Connelly: Echo park
Jurij POLAKOV: Kozla v mlieku
- 09 Rozhovor s ruským prekladateľom Olegom MALEVIČOM
Najpredávanejšie knihy v Nemecku
- 10 Vydavateľstvo RAK
- 12 Rozhovor s vydavateľom a publicistom Romanom MICHELKOM

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

MARIANNA KUČIAKOVÁ,
KNÍHKUPECTVO MODUL, ŠTEFÁNIKOVA 26,
902 01 PEZINOK, TEL. 033/64 11 243

Slovenské:

1. B. Filan: TAM TAM plus – Ikar
2. M. Ráfus: Vernosť – Slovenský spisovateľ
3. K. Peteraj: Čo sa septá dievčatám – Ikar

Zahraničné:

1. F. Carter: Malý strom – Artforum
2. M. Connelly: Echo park – Vydavateľstvo Slovart
3. B. Hrabal: Obsluhoval jsem anglického krále – Mladá fronta

KNÍHKUPECTVO PANTA RHEI – AUPARK SHOPPING
CENTER, EINSTEINOVA 18, 851 01 BRATISLAVA,
TEL. 02/63530553

Slovenské:

1. B. Filan: TAM TAM plus – Ikar
2. V. Klimáček: Námestie kozmonautov – Koloman Kertész Bagala, LCA Publishers Group
3. M. E. Matkin: Láska je chyba v programe – Vydavateľstvo Slovart

Zahraničné:

1. P. Coelho: Čarodějka z Portobella – Argo
2. F. Forsyth: Afganec – Ikar
3. G. Orwell: Zvieracia farma – Vydavateľstvo Slovart

KNÍHKUPECTVO MALÝ PRINC ZOC MAX,
DLHÉ HONY 1, 058 01 POPRAD, TEL./FAX 052/4664237

Slovenské:

1. D. Dán: Sára – Vydavateľstvo Slovart
2. B. Filan: TAM TAM plus – Ikar
3. P. Vilikovský: Silberputzen – Albert Marenčin PT

Zahraničné:

1. M. Connelly: Echo park – Vydavateľstvo Slovart
2. L. Sholesová-J. Moore: Posledné tajomstvo – Ikar
3. J. Wilsonová: Všade dobre, doma najlepšie – Vydavateľstvo Slovart

CENY UDELENÉ V SÚŤAŽI NAJKRAJŠIE KNIHY SLOVENSKA 2006

Cena Ministerstva kultúry SR za celkovú výtvarnú a technickú kvalitu knihy
Vydavateľstvo Pavian records, Bratislava za knihu Vladimír Godár: *Mater*

Cena Ministerstva kultúry SR autorovi za vynikajúce ilustrácie
Jana Kiselová-Sitéková za knihu Erik Jakub Groch: *Píšťalkár*

Cena Ministerstva kultúry SR autorovi za vynikajúcu grafickú úpravu a Cena Ministerstva kultúry SR vydavateľstvu za bibliofilské vydanie
Peter Ďurík za knihu *Velpiesen*

Cena Ministerstva školstva SR za učebnicu
Vydavateľstvo Expol Pedagogika, Bratislava za knihu *Biológia a starostlivosť o zdravie*

Cena Zväzu polygrafie na Slovensku za mimoriadne polygrafické spracovanie
Tlačiarne BB, Banská Bystrica za knihu Dagmar Srnenská: *Karol Ondrejička – Ex libris*

Cena BIBIANY za najkrajšiu detskú knihu
Občianske združenie Slniečkovo, Prešov za knihu Erik Jakub Groch: *Píšťalkár*

Cena Slovenskej národnej knižnice za študentskú prácu
Barbora Paulovičová za *Atlas fantastickéj zoológie* a Nanako Ishida za prácu *Alica na šachovnici*

SVETOVÝ DEŇ KNIHY A AUTORSKÝCH PRÁV

23. apríl je osobitným dátumom pre svetovú literatúru. V tento deň roku 1616 zomreli takí veľikáni svetovej literatúry, ako Miguel Cervantes y Saverda, William Shakespeare a Inca Garcilaso de la Vega. Výročie narodenia alebo úmrtia majú v tento deň aj Maurice Druon, Halldór Laxness, Vladimír Nabokov, Joseph Pla a Manuel Mejía Vallejo. Všeobecná konferencia UNESCO na svojom 28. zasadnutí roku 1995 prijala rezolúciu, ktorou sa 23. apríl stal Svetovým dňom knihy a autorských práv.

Tento návrh organizácii UNESCO predložila španielska vláda. Prijatý bol jednomyselne s cieľom zaujať najmä mladú generáciu a podporovať v nej túžbu objavovať jedinečnú krásu a tajomstvo zážitku, ktoré ponúka len kniha. Oslava Svetového dňa knihy a autorských práv je prejavom úcty tým, čo svojou tvorbou nenahraditeľne prispeli a prispievajú k sociálnemu a kultúrnemu vzostupu ľudstva, ocenením knihy nielen ako prostriedku a výsledku poznania, ale aj jeho uchovania pre budúce generácie.

Svetový deň knihy a autorských práv je jedinečnou príležitosťou prejaviti vďaka jej tvorcom, ale aj vydavateľom, knihovníkom a kníhkupecom. U nás, na Slovensku, sme si tento sviatok pripomenuli slávnostným odovzdaním cien Najkrajšie knihy Slovenska 2006 a čitateľskej ankety Kniha roka 2006.

Všedný deň je jedinečnou príležitosťou siahnuť po knihe, objavovať v nej krásne a inšpiratívne. Možno to nájdete aj v nových či starých prekladoch Shakespeara, v Donovi Quijotovi, Islandskom zvone Halldóra Laxnessa alebo skvostných poviedkach Nabokova. Ak dôjde k súzneniu autora a čitateľa aj všedný deň sa premení na výnimočný.

Námestie kozmonautov – Generácia IO

Viliam Klimáček

Bratislava, Koloman Kertész Bagala – LCA Publishers Group 2007

Okrem toho, že Viliam Klimáček je so svojim *Námestím kozmonautov* víťazom literárneho súbehu Román 2006 a so svojou pseudonymnou mafiánskou paródiou *English is easy, Csaba is dead* jedným z najúspešnejších postmoderných kriesiteľov románovej pikaresknosti, je aj odchovancom (dnes už) literárnej školy, ktorá si svoje spisovateľské ostrohy kovala na scénach alternatívnych divadiel. Túto dlhodobú participáciu na búraní tradičnej románuvej mytológie cítiť i v jeho prozaických výtvoroch: podčiarkuje sa tu dejovosť, komickosť a nápadná jazyková hyperbolizácia. A keďže väčšinou ide aj o ironizáciu všetkého všetkými prostriedkami, románová forma je spravidla iba komunikačným zvecnením rôznorodého obsahu. Týmto nadlahčením postmoderní autori riešili „zaseknutie“ žánru, ktorý operoval na väčšej časovej a priestorovej ploche a pracoval s relatívne uzavretými systémami dejov, postáv a času, ale svojimi nástrojmi sa nevedel dostať k pluralite ľudskej autenticity a neideologizovanej pravde o nej. Zdá sa však, že prehánanie sa po svetoch románuvej otvorenosti na tátošovi virtuality sa prejedlo i Viliamovi Klimáčkovi. Román sa nedá vymúľať z prsta, nech by bol akýkoľvek magický, okrem kumštu si predsa len vyžaduje trocha koncepcnej ideológie, trocha zavretosti a celkom určite i riziko zjednodušenia. Takže téza číslo jedna: *Námestie kozmonautov* hľadá formu pre románovú výpoveď.

Klimáček vymyslel predovšetkým generáciu IO. Je to generácia narodená okolo roku 1958 a vrastaná do svojej doby predovšetkým sovietskou okupáciou a obdivom k západnému štýlu symbolizovaným anglickým homonymom You. Dve Klimáčkom zrelevantnené okolnosti, ktoré spôsobili onú famóznou generačnú schizofréniu, s dôsledkami horšími ako boží bič: možno ani nebola, ale vždy posúvala všetko, čo generácia urobila, do roviny absurdného humoru. V Klimáčkovom románe už nejde o socializmus, ide o jeho dôsledok prežívajúci v tejto schizme. Nachádzame sa v postkomunistických časoch, v malom mestečku Veľké Roje, ktorému „sa dejiny vyhlí“, ale ktoré vždy držalo ruku na pulze

času, či už vyrábalo zbrane, hostilo sovietsku vojenskú základňu, stavalo pomníky hrdinom, oslavovalo cudzie víťazstvá, a pritom usilovne ničilo svojich. Po prevrate sa všetko prevrátilo, z Kristovej Kalvárie premalovanej na kalváriu kozmonautiky sa opäť stáva Kristova Kalvária, z utajených zamestnancov utajenej zbrojovky nezamestnaní, z lojalných občanov mafiáni, čudní podnikatelia a homlessáci, takže ničenie svojich napriek hypermarketom pre všetkých pokračuje. Všetci chcú žiť po novom, ale bahenné stopy minulosti sú neprebroditeľné. Dej románu sa odohráva v štyroch dňoch, keď sa do mestečka oslavujúceho tristoročnicu zbieha honorácia i plebs, a medzi kulisami zrodenými z ušlachtených pohnútok a zdeformovanými realitou, všetci predvzdajú svoju absurdnú ľudskú komédiu. Postavy musia veľa spomínať a opäť prehodnocovať svoje životy: román sa naplní spomienkami a vychýlenými činmi hrdinov, ktoré sú pokračovaním nezmyselných dejín posúvajúcich aktérov do role hercov na scéne s poslaním upútať diváka. Klimáčkove postavy sú vospolok tragické a odlišuje ich len miera absurdity vložená do gest a akcií. Autor im rozumie a súcitiť s nimi, ale pokiaľ ide o jeho myšlienkový presah, ktorý si román nevyhnutne vyžaduje, ten sa jednoducho nekoná a zostal na úrovni bezmocného porozumenia. To je daň za trúfalosť povýšiť postmodernú otvorenosť na románovú výpoveď o generácii v situácii, keď román po spochybnení jeho tradícií opäť hľadá svoju novú náplň a keď nové myšlienky sú ešte v nedohľadne. Autor sa pokúšal odkvíknuť boľavé slepé črevo, ale narazil na zlatú žilu inšpirácie. Je to zábava, ale väčšími bolí, hoci žila je možno naozaj zlatá. Deficit duchovnosti sa Klimáček usiluje vyvážiť magickosťou s komickými alebo hororovými parametrami. V každom prípade však vytvoril románovú generačnú víziu aplikujúcu výdobytky postmodernej poetiky, ktorú do istej miery aj prekonáva. Je to v tomto storočí azda prvý naozaj relevantný pokus o románovú výpoveď o večnom spore subjektivity a objektivity.

Alexander Halvoník

ZRKADLÍME

„Jarunková sa nikdy nestotožnila s predstavami politikov o literatúre ako o servise, ktorý má na objednávku produkovať „mobilizujúce utópie“, ktoré nás mali povznášať ponad prízemnosť súčasnosti; ale ani s komerčno-podnikateľskými očakávaniami, podľa ktorých by spisovateľ mal byť producentom dobre predajných módnych atrakcií...“

Viliam Marčok,
Učiteľské noviny 4/2007

KDE BOLO

- **Hotel Tatra v Bratislave** – prezentácia knihy Borisa FILANA – *TAM TAM plus* – 3. apríla
- **Kaviareň Štefánka v Bratislave** – prezentácia knihy *Collegium musicum* autora Mariana JASLOVSKÉHO – 11. apríla
- **Kníhkupectvo Artforum** – beseda pri príležitosti vydania knihy Rudolf VRBA: *Utekl jsem z Osvětmi* – 12. apríla
- **Festival Hory a mesto v bratislavskom Auparku** – prezentácia knihy Ivana BAJA *Smiech na lane* – 15. apríla
- **Mestská knižnica v Piešťanoch** – vernisáž výstavy pri príležitosti nedožitých 85. narodenín spisovateľky Kláry JARUNKOVEJ – 17. apríla
- **Spišská Kapitula v Spišskom Podhradí** – seminár k storočnici Ladislava HANUSA – 17. apríla
- **Mestská knižnica v Piešťanoch** – beseda s Pavlom WEISSOM o jeho novej knihe *Traja kamaráti* – 17. apríla
- **Kníhkupectvo Panta rhei v bratislavskom Auparku** – prezentácia knihy *Mytológia* z vydavateľstva Fortuna print – 18. apríla
- **Bibiana, Panská 19 v Bratislave** – vernisáž výstavy Najkrásnej knihy Slovenska 2006 – 19. apríla

KDE BUDE

- **Slovenský inštitút v Prahe, Jilská 16, Praha 1** – večer s Monikou KOMPANÍKOVOU a jej knihou *Miesto pre samotu* – 25. apríla
- **Trnava** – Trnavské literárne slávnosti – poézia v uliciach na pódiu pred radnicou od 14.00 do 17.00, Literárno-hudobný večer v DK Trnava o 18.00 – 27. apríla
- **Trnava** – Trnavské literárne slávnosti – autorské čítanie členov literárnych klubov v meste Trnava spojené s tvorivými dielňami, Večer s literárnymi klubmi v Kalokagatii o 18.00 – 28. apríla
- **Mestská knižnica v Piešťanoch** – beseda s MUDr. Janou LITVÍKOVOU, autorkou knihy *Chráňme múdro, smelo svoj rozum a telo* – 16. mája o 10.00
- **Knižnica J. Fándlyho v Trnave** – stretnutie s Alexandrou PAVELKOVOU, najúspešnejšou slovenskou autorkou Fantasy – 18. mája o 11.00
- **Knižnica J. Fándlyho v Trnave**, hudobné oddelenie – pásmo z tvorby Miroslava VÁLKA – 30. mája o 10.00

Všetko je inak

Vo štvrtok 12. apríla v kníhkupectve Panta rhei v bratislavskom Auparku predstavil Gustáv Murín svoju novú knihu *Všetko je inak*. Kniha o súčasnosti a budúcnosti literatúry je rozdelená do šiestich kapitol a v každej sa nachádzajú tri eseje. Prvých čitateľov veľmi zaujala časť venovaná pomenovaniu aktu telesnej lásky, sám autor tvrdí, že práve kvôli zvýšeniu počtu čitateľov ju sem zaradil a je hrdý, že ich našiel neuveriteľných 213. Kam sa hrabú Česi so svojimi 18 a Francúzi s 34 výrazmi! V tomto sme rozhodne svetoví. Knihu uvádzali medzi čitateľov spisovateľovi priatelia. Peter Niňaj spolu s Robertom Puškárom zahrli skladbu Škovránok, „aby kniha poletovala medzi ľuďmi ako škovránok a letela aj do ďalekých krajín...“ Herec Ján Kroner prekvapil Murína, ktorý oslavoval aj svoje narodeniny, zaspievaním ľudovky a básnik a textár Kamil Peteraj ukázal, že vládne nielen slovom, ale dokáže aj obratne pracovať so slákom a klávesmi harmoniky. O knihe sa vyjadril ako o vážnej témou a odlahčenej štýlom. Na záver autor prezradil, že zamýšľa napísať knihu *Návod na manželstvo*, lebo uznáva slogan „keď zlyhajú všetky možnosti, použite návod“. Ktovie, možno je všetko inak...

Dominika Biskupovičová
Foto Peter Procházka

www.elegenda.sk

Knížny klub Legenda, ktorý od roku 2000 každý štvrtok pripravuje katalóg s výberom najlepších titulov slovenského knižného trhu, otvoril nedávno nové internetové kníhkupectvo Legenda. Na adrese www.elegenda.sk môžete vyberať z ponuky takmer 7000 kníh slovenských a českých vydavateľov. Nové internetové kníhkupectvo plánuje zaradiť do ponuky aj cudzojazyčné knižné tituly.

V novom kníhkupectve Litera

Príjemným prekvapením pre obyvateľov bratislavskej Račianskej ulice a jej okolia bolo (14. marca 2007) otvorenie nového kníhkupectva univerzálneho zamerania. Nevelké, ale vkusne zariadené kníhkupectvo *Litera* je prvým v Bratislave, ktoré patrí prešovskému Vydavateľstvu Michala Vaška. Onedlho k nemu pribudne kníhkupectvo v Trenčíne a vydavateľstvo plánuje otvoriť predajne aj v ďalších mestách. S novým kníhkupectvom ma zoznámil Ing. IVAN LAŽÍK.

• **Začneme najskôr názvom, lebo mnohí si ešte spomenú na kníhkupectvo Litera na Špitálskej ulici, ktoré pred rokmi zaniklo.**

– Áno, je tu isté prepojenie. Peter Smolík, ktorý v zaniknutom kníhkupectve pracoval, dnes pôsobí ako vedúci obchodného zastúpenia Vydavateľstva Michala Vaška v Bratislave. Názov *Litera* symbolizuje nielen predaj kníh, ale aj nadväznosť na tlačiarenské služby vydavateľstva.

• **Kníhkupectvo má univerzálne zameranie, ako sa to prejavuje na ponuke?**

– Okrem knižnej produkcie nášho vydavateľstva a periodík – týždenníka *Zrno*, štvrtročníka *Impulz*, revue pre modernú katolícku kultúru, poskytujeme výber literatúry pre deti, o rodine, zdraví, spoločnosti, psychológii, kresťanstve, spiritualite, religionistike, histórii, filozofii, práve, ekonomii. Nechýbajú ani slovníky, encyklopédie, cestopisy, atlasy, či beletria a poézia. Onedlho pribudnú aj mapy, CD, DVD. Doplnkový tovar tvoria ozdobné sviečky.

• **Ktorý titul ste predali ako prvý?**

– *Kronika ľudstva*.

• **O aké tituly je zatiaľ najväčší záujem?**

– Začnem najskôr titulmi nášho vydavateľstva: *Deti môjho srdca*, *Slovensko a režim normalizácie*, *Spolu v Zemi požehanej*, *Kvapôčky – príbehy písane životom*, *Dejiny európskeho stredoveku I*. Z iných vydavateľstiev čitateľov zaujali *Rady pre mamičky* (Portál), *Inými slovami* (Karmelitánske nakladateľstvo), *Boh prekvapení* (Dobrá kniha), *Divoký v srdci – objavovanie tajomstiev duše muža a Očarujúca – tajomstvá duše ženy* (Redemptoristi).

• **Vzhľadom na limitovaný priestor nemôžete ponúkať veľmi široký sortiment. Ako chcete uspokojiť zákazníkov s rozličnými požiadavkami?**

– Chceme ich „prilákať“ na kvalitné služby, požadovaný titul sa pousilujeme pozháňať a zákazníka operatívne informovať. Obyvatelia privítali, že majú opäť blízko kníhkupectvo, lebo na celej dlhej ulici a príľahom sídlisku iného niet. Predajňa je otvorená v pondelok – piatok od 8.00 do 18.00 a v sobotu od 9.00 do 13.00.

• **Zostanete len pri ponuke kníh, alebo služby rozšírite?**

– Chceme vytvoriť kútik pre zákazníkov, kde si môžu prelistovať vybrané tituly. Pripravujeme aj zaujímavú novinku: kníhkupectvo bude nielen predajňou, ale aj miestom prijímania objednávok na tlač (aj nízkonákladovú). Vydavateľstvo Michala Vaška má už 15-ročné skúsenosti s rôznymi typmi objednávok, projektov, dokáže vyhovieť rozpočtovým požiadavkám záujemcov s využitím najvhodnejšej tlačovej techniky. Chceme vyjsť zákazníkom v ústrety a vyrobiť tlačovinu v optimálnom pomere – cena, termín, kvalita. Časom uvidíme, ako sa táto myšlienka ujme v praxi.

Katarína Mikluščinová

Nevyužitie myšlienky

Študujme ludožrútov, pochopíme tento čas.

Na pomoc rodičom

Občianske združenie INFODOM odovzdalo na slávnostnom otvorení výstavy Knižnica pre rodičov postihnutých detí (27. 3.) knižný dar Národnému centru zdravotníckych informácií – Slovenskej lekárskej knižnici. Kolekcia obsahuje 330 odborných kníh z vydavateľstva Portál v hodnote vyše 107 tisíc Sk o autizme, poruchách osobnosti, reči, sluchu, zraku, senzomotorických poruchách, špecifických poruchách správania, učenia, ako aj o partnerských vzťahoch, špeciálnych pomôckach,

špeciálno-pedagogickom poradenstve, liečbe hrou, arteterapii, muzikoterapii, dramaterapii. Publikácie z knižného daru doplnil na výstave výber titulov z fondu Slovenskej lekárskej knižnice na tému zdravotne postihnutých detí. K obidvom knižným prezentáciám mali návštevníci k dispozícii súpis literatúry. Všetky vystavené knihy si záujemcovia môžu vypožičať a mimobratislavskí si ich môžu vyžiadať prostredníctvom medziknižničnej výpožičnej služby. -lč-

Bratislavská burza kníh

Burza je spoločnou akciou piatich verejných knižníc (Staromestská knižnica, Knižnica Ružinov, Knižnica Bratislava Nové mesto, Miestna knižnica Petržalka a Mestská knižnica), ktoré budú predávať knihy vyradené zo svojich fondov za 5 Sk. Výťažok z predaja vyradených kníh a nájomného za predajné miesta sa použije na vytvorenie zvukovej podoby kníh pre nevidiacich a slabozrakých. Burza zároveň poskytne jedinečnú príležitosť súkromným osobám predať svoje knihy. Účastník podujatia môže predávať, nakupovať a vymieňať svoje i cudzie knihy. Počet stolov za symbolický nájom (50 Sk/deň) bude obmedzený:

preto prosíme, aby ste nahlásili, v ktorý deň máte o stôl záujem. Po skončení akcie organizátor ponúka vyradené nepredané tituly zadarmo školám, zdravotníckym zariadeniam, domovom dôchodcov a detským domovom.

Miesto: nádvorie Mestskej knižnice na Klariskej 16

Čas: sobota 21. apríla od 10.00 do 20.00

nedeľa 22. apríla od 10.00 do 18.00

v dňoch 23 – 27. apríla od 9.00 do 19.00

kontakt: bratislava@mestskakniznica.sk,

telefón 02/54433244-6

Koloman Kertész Bagala a Literára a kultúrna agentúra LCA vyhlasujú 11. ročník literárnej súťaže POVIEDKA 2007. Predsedom poroty je Mária Kopcsay, členmi poroty sú Oliver Bakoš, Daniela Kapitánová, Karol D. Horváth, Daša Čejková a Monika Kompaníková.

Hlavným sponzorom literárnej súťaže POVIEDKA 2007 je DATALOCK, mediálnymi partnermi sú denník SME a Rádio Devín. Súťaž podporujú literárne a kultúrne periodiká: Romboid, RAK – Revue aktuálnej kultúry, VLNA, Knižná revue a internetové portály www.LCA.sk, www.amnezia.sk a www.vnet.sk.

Prvá cena je honorovaná sumou 20.000 Sk, druhá cena 10.000 Sk a tretia cena 5.000 Sk. Porota udelí ešte sedem prémie honorovaných sumou po 1.000 Sk. Všetky ocenené práce budú publikované v zborníku POVIEDKA 2007 a autori dostanú od vyhlasovateľa ponuku na publikovanie samostatnej prozaickej knihy.

Príspevky sa prijímajú poštou do 11. mája 2007. Slávnostné vyhlásenie výsledkov bude 11. júla 2007 v priamom prenose na Rádiu Devín. Odovzdávanie cien a krst zborníka najlepších prác súťaže Poviedka 2007 sa uskutoční 11. septembra 2007.

Súťaž je verejná, anonymná a neviaže sa na nijaké spisovateľské, spoločenské či politické organizácie. Zúčastniť sa jej môže autor s poviedkou napísanou v slovenskom jazyku v rozsahu maximálne 15 normostrán. Nepodpísaný príspevok sa zasiela v 3 kópiách. Autor svoje meno, adresu a telefónne číslo napíše na tlačivo prihlášky uvedené na druhej strane tohto plagátu a priloží v zalepenej obálke k súťažnému príspevku.

Do jedenásteho ročníka literárnej súťaže sa prijímajú iba príspevky zaslané najneskôr do 11. mája 2007 (rozhoduje dátum na pečiatke) na poštovú adresu:

POVIEDKA 2007
P. O. BOX 99 / LCA
810 00 Bratislava 1

Zoznam víťazných poviedok a informácie o predchádzajúcich ročníkoch nájdete na internetovej adrese:

www.POVIEDKA.sk

Informácie na tel. č.: +421 2 5441 5366 alebo e-mailom na info@poviedka.sk

Georges Didi-Huberman:
Pred časom.
Dejiny umenia
a anachronizmus
obrazov

Bratislava, Kalligram 2006
Preklad Radana Šafaříková

Motto knihy „Každý problém je v istom zmysle problémom používania času“ predznamenáva, na čo sa vo svojej práci zameriava francúzsky filozof, teoretik a historik umenia.

Autor si zvolil interdisciplinárny prístup využívajúc najmä metódy antropológie, dejín umenia, psychoanalýzy a filozofie (epistemológie a fenomenológie). Tvrdí, že „vždy, keď sme pred obrazom, sme pred časom“, podľa neho to znamená, že „pred obrazom podlieha prítomnosť ustavične novým konfiguráciám...“, pretože tento obraz sa stáva mysliteľným iba cez isté usporiadanie pamäti... Pred obrazom musíme napokon prijať aj toto: on nás pravdepodobne prežije, my sme pred ním tým krehkým článkom, prechodným prvkom, on je pred nami prvkom budúcnosti a trvania. Obraz má často oveľa viac pamäti a budúcnosti než bytie, ktoré sa naň pozerá...“.

Práca *Pred časom* sa zaoberá dekonštrukciou „klasických“ termínov dejín umenia, časovými modelmi a ich použitím v historických vedách. Ponúka novú archeológiu dejín a časovosti prítomnej v obraze: kritizuje zaužívané pojmy vplyvu, tradície, vývoja a skúma súčasnú hodnotu „anachronických“ pojmov. Čitateľovi komplikuje cestu knihou nadmerné používanie nevysvetlených termínov a pojmov, ako aj cudzích slov. Termíny, ktoré pravdepodobne vo francúzskom prostredí už majú svoje miesto, sú v slovenskom prostredí ťažko zrozumiteľné. Avšak aj vo francúzskej jazykovej oblasti sa ironicky hovorí o osobitnej „novej reči“ francúzskeho teoretického myslenia druhej polovice 20. storočia, najmä v humanitných vedách, ktorá je na hraniciach zrozumiteľnosti (Jean Bricmont). A taký je aj jazyk Didi-Hubermana. Je to kniha s názvom, ktorý v každom prípade vyvolá zvedavosť, kniha s priam dráždivou šírkou, diskutabilnou výstavbou, avšak kniha pozoruhodná.

Michaela Geisbacherová

Ján Haranta: Spolu v Zemi požehnanej

Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2006
Editor Július Pašteka

Editor poézie katolíckej moderny prof. Július Pašteka nám pripravil ďalšie príjemné prekvapenie zostavením „súborného vydania básnických zbierok“ Jána Harantu (1909 – 1983). Rozšíril a prehĺbil ním predstavu o básnikovej tvorbe, z ktorej verejnosť mala doteraz možnosť – aj to po vyradení z knižníc po roku 1948 len veľmi obmedzenú – poznať len štyri vydané zbierky: *Mysterium baladické* (1933), *Zem požehnaná* (1940), *Klienti* (1944) a *V najkrajšej domovine* (1947). Z rukopisnej pozostalosti z rokov 1948 – 1983, keď komunistický režim nedovolil básnikovi publikovať, k nim pridal ďalších päť zbierok: *Pútnik po zrúcaninách*, *Pieseň lásky*, *Kvapka rosy*, *Vino slabých* a *Prežiarené trvanie* a tri „minizbierky“ či torzá: *Zem pod krížom*, *Z druhého brehu* a *Zlo kvetov*. Týmto súborným vydaním sa čitateľský rozsah básnikovho diela znásobil takmer o dve tretiny (145 strán publikovaných básní ↔ 272 strán nepublikovaných). Ani toto vydanie však nie je úplné, pretože editor pridržajúc sa zásady „poslednej ruky“ nepojal do súboru „asi šesťdesiat básní“ publikovaných v *Katolíckych novinách* a v *Trenčianskych novinách* (neskúmal, koľko z nich básnik nezaradil do zbierok), ani posmrtné vydané „menší súbor“ meditácií a básní *Májový denník* (Trenčín 1995). Ďalšie dodatky teda možno ešte čakať najmä po dôkladnej inventarizácii časopisecky publikovaných básní vrátane prvotín z obdobia pred debutom. Rozsiahla vstupná štúdia editora *Prerušený spev Jána Harantu* je zasväteným sprievodcom po málo známych aj celkom zastretých životných osudoch básnika aj jeho diela. Pre pochopenie básnikovej tvorby sú mimoriadne cenné informácie o duchovnom aj

básnickom formovaní v mladosti a detailná rekonštrukcia básnikových názorov na poéziu aj ohlasov jeho zbierok u kritiky. Najmä hlbší výklad Harantových štúdií a knazského pôsobenia vo Francúzsku (1929 – 1935) je novou stránkou písanou do vzťahov našich katolíckych modernistov k francúzskej literatúre. Opublikovanie básne z mladosti *Vták v očiach* (s. 16) nie je len rukolapným faktom ich apollinairovskej a poetistickej formovej inšpirácie, ale pootvára dvierka aj pre ocenenie jej významu pri hľadaní výrazu pre modernú senzualnejšiu duchovnosť. Na budúcich bádateľov zostáva preskúmať práve tento fenomén, ktorý sa ešte výraznejšie prejavil v tvorbe Dilonga a Hlbinu.

Ako sa týmto súborom kvalitatívne zmenil obraz Harantovej poézie? Pôvodná charakteristika najmystickejšieho „knazského básnika“ (J. Pašteka), ktorý sa však vrúcne zaujímal aj o osudy vlastného národa, zostáva v platnosti. Nie však mystik, ktorý hľadá Boha vo svojej duši a pasuje sa na jeho posla, ale vidí zázrak Jeho všadeprítomnosti a svoje básnické poslanie chápe ako otváranie našich očí preň: „Hlas zeme zvoláva / z výsosti zašlý raj, / ty jeho kúzla pej, / ty jej ho v piesňach báj“ (úvodná pieseň k *Zemi požehnanej*). Na tejto vízii nezvratného bohokozmického poriadku a nového návratu Boha na zem skrze krásu vecí (najmä kvetov!) a ľudských činov (tu človek je „ako kvet, ktorý má predovšetkým vôňu dobrých skutkov...“, s. 231) udržiaval v dušiach ľudí nádej na ľudskej svet. Vďaka jej sile neupadol v mladosti do pokušenia telesnej lásky a iných lákadiel sveta ako Dilong či Veigl. Takto pevne ukotveným spevom chcel pomôcť aj povojnovému stroskotancovi dostať sa z trasoviska straty viery a sebaúcty (pozri *Pútnik po zrúcaninách*). Ak sa Veigl po nástupe komunizmu prakticky odmlčal a Silan odhodlal vypovedať – neraz až so sarkastickým rozhorčením – o ohrození cirkvi a s nádychom jemnej irónie aj o vlastných existenciálnych úzkostiach a spoločenskom ponížení, Haranta sa rozhodol ako básnik vzdorovať tak, že modlitebne ticho naďalej

vyznával svoju vieru v konečné víťazstvo *dobrej zvesti*. Touto silou v *slabosti* (ktorú sme náchylní priznávať len svetským disidentom!) je prežiarená jeho poézia do samého konca. Množstvo básní spojených s príležitostami cirkevného roka svedčí o tom, že zo všetkých básnikov katolíckej moderny on bol najviac knazom. Ale zároveň o svojom vpojení/vtelení do transfúzie Boha ↔ Kozmu ↔ Zeme ↔ Človeka vedel zaspievať úchvatne čisto: „Údy sveta strpajú a nehybne sta pne / z útrov zeme do víchric vyčnievajú zo mňa. / Na konároch hojdá sa melódia skromná, / iba vtáčik hlások svoj do zvučania zapne“ (Na pažiti leta, s. 384). Ako čitateľa sa môžeme nadchýňať a ďakovať za dary ducha. Ale fenomén po františkánsky zmyslami vnímateľného a prežívateľného vtelenia Boha do trvania Zeme a Života v našej duchovnej poézii na svojho bádateľa stále ešte len čaká...

P. S.
Škoda len, že povznášajúci dojem z knihy kazia pomerne časté tlačové chyby.

Viliam Marčok

Vydavateľstvo Michala Vaška venuje našim čitateľom publikáciu predstaviteľa katolíckej moderny Jána Šveca Slavkoviana *Daň srdca domovine*, ktorá prináša jeho súborné básnické dielo, výber z noviel a prekladov. Kupón Vydavateľstva Michala Vaška z 11. strany pošlite do redakcie do 9. mája.

BIBLIOGLOSSÁR

Daniele Steel: Debutantky Bratislava, Ikar 2007
Preklad Tamara Chovanová
Hlavnou hrdinkou je vynikajúca právnička Olympia Rubinsteinová, ktorá vychováva tri deti z prvého a jedno dieťa z druhého manželstva. Pre všetkých vytvorila skutočný domov a cíti sa v ňom dobre aj manžel a svokra - priateľka. Stredoškolačky, dvojčky Ginny a Veronica, dostanú pozvánku na prestížny ples debutantiek v New Yorku a vtedy z rozličných postojov k tomuto snobskému podujatiu vznikne v rodine napätie: jedna dcéra po plese túži, druhá ho odsudzuje. Olympiini prvý manžel nepripustí, aby jeho dcéry neabsolvovali tento ples a vyhráza sa, že nebude platiť školné. Situáciu komplikuje aj skutočnosť, že Olympia novým vydajom konvertovala na židovskú vieru a jej súčasný manžel odmieta ísť na toto diskriminačné podujatie vyvolených. Olympia sa zmieta medzi týmito postojmi, záujmami dcér a zamotanú situáciu musí vyriešiť k spokojnosti všetkých zúčastnených.

Ján Ignaty: Vojak v poli alebo opísanie zážitkov Jána Ignatyho...

Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2006
Kniha je žánrovo na rozhraní medzi pamätami a cestopisom. Približuje zaujímavý pohľad autora na napoleonské obdobie. Zo zachovaného rukopisu v Archíve literatúry a umenia SNK v Martine sa tak dostáva k čitateľom unikátne svedectvo dejín – príhody Jána Ignatyho, ktoré zažil počas 26-ročnej služby v armáde. Prešiel Európou od Bratislavy do Nemecka, Talianska, Galície a späť do Talianska. Vykreslil tvrdú službu v rakúskej armáde, zážitky z francúzskeho zajatia, vojny v Španielsku až po návrat do služieb monarchie, prepustenie z regimentu a neslávny návrat domov do Klenovca, kde našiel rodinný majetok už v rukách iných. K pamätiam je pripojený aj Ignatyho opis života Napoleona Veľkého. Hoci rukopis vznikol až desať rokov po odchode z vojska, napísal len to, čo osobne videl. Zameral sa na historické udalosti a zemepisné zvláštnosti. Kniha je ojedinelým dokumentom v našej literatúre aj tým, že ju dopĺňajú dobové vyobrazenia miest spomínaných v texte.

Sandra Brown: Stretnúť šťastie Bratislava, Remedium 2006
Preklad Elena Fabiánová
Prvá časť trilógie zoznamuje s texaskou naftárskou rodinou Tylerovcov z mestečka Milton Point. Hlavnou postavou románu je Lucky Tyler, ktorý sa raz pre krásnu neznámu červenovlásku Devon zapletie v miestnej krčme do bitky. Od zranenia, hľadania tajomnej Devon, cez požiar v rodinnom podniku po obvinenie Luckyho z podpaľčstva je dej plný zvrátov i nečakaných osudov ústredných postáv. Dynamickému príbehu o najskôr odmietanej a neskôr skutočnej láske Luckyho a Devon nechýba napätie a je príjemným oddychovým čítaním.

-18-

KNIHA ROKA 2007

Stav k 19. aprílu

Počet hlasov

KNIHA ROKA

1. M. Rúfus: Vernosť – Slovenský spisovateľ	9
2. D. Poláčková: Aleš Votava – Vyd. Slovart + SNG	8
3. P. Nagyová-Džerengová: Pozri sa na seba – Ikar	6
4. A. Hykisch: Spomeň si na cára – Vyd. Matice slovenskej	4
5. K. Peteraj: Čo sa šepťá dievčatám – Ikar	3

DEBUT ROKA

1. R. Sidor: Prvá kniha – OZ Slniečkov	3
--	---

YDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	7
2. Vydavateľstvo Slovart	5
3. Slovenský spisovateľ	4
3. Vyd. Matice slovenskej	4
4. OZ Slniečkov	3

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2007

KNÍŽNÁ REVUE

1. Na knihu roka navrhujem:

(autor, názov, vydavateľstvo)

2. Za debut roka navrhujem:

(autor, názov, vydavateľstvo)

3. Za vydavateľstvo roka navrhujem:

Meno a adresa odosielateľa:

(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2007 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH. Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PŠČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2007. Uzávierka ankety je 15. marca 2008.

Eva Maliti-Fraňová: Tabuizovaná prekladateľka Zora Jesenská

EVA MALITI-FRAŇOVÁ

Tabuizovaná prekladateľka ZORA JESENSKÁ

VEDA
vydavateľstvo SAV

Monografia *Tabuizovaná prekladateľka Zora Jesenská* Evy Maliti-Fraňovej je venovaná významnej osobnosti moderných kultúrnych dejín Slovenska. Z. Jesenská (1909 – 1972) vynikla ako publicistka a umelecká kritička, v mladosti redigovala časopis *Živena*, ale najviac sa zaslúžila o rozvoj umeleckého prekladu. Hoci prekladala aj z francúzštiny, angličtiny a nemčiny, jadro jej prekladateľskej činnosti predstavovala ruská literatúra, najmä klasika, ktorá bola u nás niekoľko desaťročí zažitá práve v Jesenskej výklade. Slovenská verejnosť si spája jej meno so zákazom činnosti z politických dôvodov na konci 60. rokov 20. storočia.

Autorka knihy sústreďuje pozornosť na veľké udalosti v jej profesionálnej činnosti, ktoré sú zároveň vývinovými medzníkmi nášho

umeleckého prekladania, pričom varuje uhly pohľadu, aby bol obraz tvorivej, samostatnej a nonkonformnej ženy zasadenej do zložitých, rozporuplných čias čo najkomplexnejší. V jednotlivých kapitolách rozoberá polemiku okolo prekladu *Tichého Donu* M. Šolochova, porovnáva preklady *Dostojevského Bratov Karamazovovcov* či *Doktora Živaga* Borisa Pasternaka. Prekladateľská problematika reflektovaná v spojení s časom prináša uvažovanie o niektorých pojmoch, ako je životnosť prekladu, kánon a plagiat v preklade, kompilačný preklad a pod.

Knihy, z ktorej úryvky prinášame, vznikla na pôde Ústavu svetovej literatúry Slovenskej akadémie vied a vychádza vo vydavateľstve VEDA.

Slovensku, a to aj v súvislostiach tradičných emancipačných zápasov.

V 40. rokoch mal časopis práve vďaka Jesenskej mladistvému elánu „okná dokorán otvorené svetu“ a na stránkach *Živeny* vychádzali preklady literárnych diel svetových spisovateľiek i spisovateľov v jednom kontexte s tvorbou slovenských autorov. Takéto povznesenie sa snúbilo so vzrastajúcim poznaním samotnej redaktorky, ktorá sledovala svetovú literatúru prekladateľskými očami. Prvým jej knižným prekladom bol román francúzskeho autora Pierra Girarda *June Filip, Generál* z roku 1936. V 40. rokoch preložila pre knižnú edíciu *Živeny* ďalšie romány francúzskych autorov (*Starý Jariabka* Ch. L. Philippa, *Život sestier Brontëovských* od E. a G. Romiea, *Krv iných S. de Beauvoir*, *Pani Bovary* G. Flauberta), no úplne pohrúžená bola do prekladania ruskej klasiky.

Veľký ohlas a nečakané uznanie priniesla prekladateľke kniha *Básne* Michaila Jurijeviča Lermontova, ktorú preložila pre Maticu slovenskú (1940).

K mysleniu o preklade Jesenskú priviedli aj spory, ktorých mala v živote viac, pričom v jej profesionálnom vývine zakaždým prinášali nový rast. Roku 1941 po knižnom vydaní Lermontovových *Básní* to boli výhrady voči apretácii textu, o čom prekladateľka napísala kritickú úvahu *Básnik či korektor?* Jej hlavnou myšlienkou bolo, že ustálená norma jazyka nemusí platiť pre básnickú reč, a „preto tam nesmie mať posledné slovo korektor, lež básnik“, pričom zároveň kritizuje zastaranú nedostatočnosť *Pravidiel slovenčiny*. Básnik „ale za všetko v básni nech si je zodpovedný sám, teda i za jej reč. A nech mu na báseň nesiahajú prsty korektora-nebásnika. Krása je krehká vec“. Po tom, ako vyšiel jej preklad *Bratov Karamazovovcov* Dostojevského, reagovala polemicky na povrchné zhodnotenie diela a autora slovenskými recenzentmi v článku *Bratia Karamazovi (Poznámky skoro polemické)*: „Beda-prebada, slovenská kritika prepadla žalosť! (...) Slovenskí kritici síce opakujú starú frázu o tom, že je Dostojevskij veľký mysliteľ, ale nie veľký umelec, no neverte im. (...) Uistujem vás, že Dostojevskij má presne taký sloh, aký potrebuje a aký chce.“ Jesenská v nepublikovanom článku vyslovila pozoruhodne presnú myšlienku, že „takéto vrcholné svetové dielo je do istej miery skúškou pre literatúru, do ktorej sa prekladá.“

Od polemík, ktoré v hĺbavej prekladateľke vyvolali potrebu zamýšľať sa nad svojimi prekladmi a ich problémami, čoskoro prešla k úvahám o preklade ako takom. V roku 1946 uverejnila v *Živene* teoretickú štúdiu *O prekladaní básnického diela*, kde využila poznatky zo svojej aktívnej prekladateľskej praxe. Opierala sa v nich o filozofiu tých období v dejinách literatúry, ktoré sú zamerané na zvláštnosť a jedinečnosť, na romantizmus a modernu. Individualita autora, jeho tvorivé gesto, zvláštnosť jeho materčiny i jeho autorského jazyka a štýlu, ale takisto individualita prekladateľa s celým arzenálom, s ktorým sa diela zmocňuje a prenáša ho – je pre Jesenskú záväzná.

Jej východiskom bola téza, že „prekladanie je umením, i keď len umením reprodukčným“

a prekladateľ je podľa nej „k básnikovi asi v takom pomere ako herec k stelesňovanej dramatickej postave, ako výkonný hudobník ku skladateľovi“. Neskôr v roku 1956 Jesenská svoje vyjadrenie modifikovala v snahe spresniť ho: „Tak ako hudba na výkonného hudobníka a väčšmi než dramatické dielo na herca je dielo literárne mimo hraníc svojho národa odkázané na prekladateľa.“

Vyzdvihovanie ideálu krásy u Jesenskej vychádza z romantizmu: „... preklad je verný len vtedy, keď je taký krásny ako pôvodina – veď o krásu hlavne ide v umeleckom diele“.

Od roku 1958 po 1965 vychádzal za veľkej pozornosti literátov, kultúrnych pracovníkov a vlastne celej spoločnosti šesťzväzkový akademický *Slovník slovenského jazyka*, kde bola Jesenská taktiež prizvaná na spoluprácu. Ale tak ako mnohí ďalší – aj ona nakoniec *Slovník* kritizovala, a to i jeho redakciu a koncepciu: „Sú však v *Slovníku* chyby splodené nie ľudskou omylnosťou, ale koncepciou, a je ich toľko v podstate toho istého druhu, že sa mi pri nich vynoril známy citát z Hamleta: ‘V tom šialenstve je metóda,’“ vyslovila sa v hodnotení s príslovečným sarkazmom. Do *Slovníka* sa podľa nej ako zastarané, knižné, expresívne a i. dostali aj nesprávne slová, ktoré slovenčina neobsahuje: „... nesprávne slovo do slovnej zásoby nepatrí a ak ho reč raz zo seba dostala von, alebo ak ho používajú len jazykovo tupí byrokrati, netreba mu *Slovníkom* Akadémie otvárať dverka na nenápadný návrat alebo tichú legalizáciu.“

V takejto situácii za zvýšeného záujmu o jazyk v krajine, keď sa zápalisto diskutovalo o perspektíve novej pravopisnej reformy, začali v rovnakom roku 1965 vychádzať na stránkach Kultúrneho života Jesenskej stĺpčky na tému materčiny *Nelámete si jazyk*. Jesenská akoby sa vrátila do detstva k obľúbenej rubrike v Slovenských pohľadoch, akurát že v tomto prípade bola ona sama autorkou či „dobrovoľnou milicionárkou“, ako sa v tejto súvislosti vyjadrila.

Ďalším problémom *Slovníka* bol nejasne formulovaný vzťah slovenčiny k češtine (zamlčovanie českého pôvodu niektorých slov zaradených do slovenskej lexiky a pod.), kde Jesenská programové zblížovanie dvoch príbuzných jazykov pokladala za politicky škodlivé pre vzájomný vzťah národov, na rozdiel od prirodzeného jazykového procesu s nepretržitým paralelným zblížovaním a vzdalovaním. Podľa nej taký prístup nahrával niektorým tendenciám predošlej československej marxistickej jazykovedy – pokladať navonok slovenčinu za samostatný jazyk, ale prakticky jej upierať nárok na samostatný vývin.

60. roky v živote a tvorbe Jesenskej boli dramatické. Ako výzva do čias vyznieva názov knihy jej vybraných publicistických statí *Význaní a šarvátky* (Slovenský spisovateľ, 1983), odrážajúci charakteristický bojovný postoj hľadačky pravdivosti v umení.

V publicistike z týchto čias vystupovala za ponížených a dourázaných v politických procesoch 50. rokov a so sebe vlastným záchovným postojom voči krajine a národu poukázala na pálčivé problémy našich najnovších dejín. Ako literátka si naivne namýšľala, že ich

môže vyriešiť jedno priame a čestné slovo, a tak s prstom na tepe doby svojim ostrým publicistickým perom „rýpala“ do horiacich ohnísk spletených s politikou a politikmi. Keďže sa nebála byť adresná, rady jej nepriateľov sa rýchlo šírili. „Kedy sa teda začala morálna kríza?“ kladie rečnícku otázku na jar roku 1968 v článku v *Kultúrnom živote*, „Nepoviem vám deň a hodinu, ba – nehnevajte sa – ani rok. Možno sa začala u každého individuálne, v tej chvíli, keď si uvedomil, že sa niekomu deje krivda, a mlčal. Mlčal zo strachu. Alebo z karietizmu. Alebo z vedomia bezmocnosti. Alebo z disciplíny.“ A o kúsok ďalej píše: „Po skúsenostiach, ktorými sme prešli, bolo by neodpušiteľné, keby sme zase ignorovali prastarý poznatok: že totiž najvyšším princípom nemôže byť disciplína a podriadenie, ale vlastné svedomie a poznanie.“

V roku 1969 vyšiel vo vydavateľstve Tatran Jesenskej preklad románu *Doktor Živago* Borisa Pasternaka – podľa vydania milánskeho nakladateľa Feltrinelliho, lebo v Sovietskom zväze dielo z ideologických dôvodov nesmeli vyjsť. Bol to dôvod, prečo knihu, hneď ako sa zjavila na pulkoch knihkupectiev, nariadením stiahli z obehu a celý náklad skartovali. Postihnutá bola nielen prekladateľka, ale všetci zúčastnení redakčnými pracovníkmi. No skutočný krach Jesenskú ešte len čakal. Fatálny povoz, do ktorého nasadla, sa začal nezadržateľne rútiť nadol až o niekoľko mesiacov. Po povestnom hokejovom zápase v januári 1969, v ktorom Československo zvíťazilo nad Sovietskym zväzom, sa ocitla medzi manifestujúcimi študentmi. Radostná oslava víťazstva sa rýchlo premenila na ponižujúci chaotický útek, oslavujúcich totiž napadli príslušníci verejnej bezpečnosti. Unikajúci dav zrazil Jesenskú na zem. Náhodný príslušník ju zbil oboškrom po hlave a pri bitke jej zdemolovali okuliare. „Bez ohľadu na svoj vek jsem dosud schopná hnát se za něčím, ale k útěku před něčím cítím odpor vypěstovaný výchovou...“ vyslovila sa vzápätí o svojich pocitoch a celej udalosti v českých Listoch v článku *První rázní vystoupení policie Slovenské socialistické republiky*. Pre podaktorých bol článok, napísaný veľmi dramaticky, priam v afekte, ale predovšetkým odhaľujúci násilnícke praktiky slovenskej bezpečnosti, vhodnou príležitosťou, ako sa nežiaducej osoby zbaviť. Stal sa vlastne poslednou kvapkou do veľkej, možno kolektívnej čaše, už dlho po okraj naplnenej žľou a jedom. Jesenskú postupne vylúčili zo všetkých organizácií, ktoré politicky i profesne zastrešovali jej komplikovanú existenciu (komunistická strana, spisovateľská organizácia...). Zakázaná jej bola akákoľvek verejná činnosť a diela ňou vytvorené odstránili z dosahu verejnosti. Viac nemohla oficiálne písať, ani prekladať. Pravda, existujú jej knižné preklady z tohto obdobia, ktoré vyšli s „utajeným autorstvom“ a existujú aj také, ktoré sa navždy uzamkli do vydavateľských trezorov. Na konci svojej kariéry Jesenská preložila diela francúzskych autorov Hervé Bazina, Jeana Caua a Christiane Rochefortovej. Tieto preklady ostali trezorovými prekladmi. Zora Jesenská zomrela 21. decembra 1972 na následky nečakanej zákernej choroby. Je pochovaná na Národnom cintoríne v Martine, tam, kde aj ostatní Jesenski, ku ktorým po celý život svojou postatou bytostne patrila.

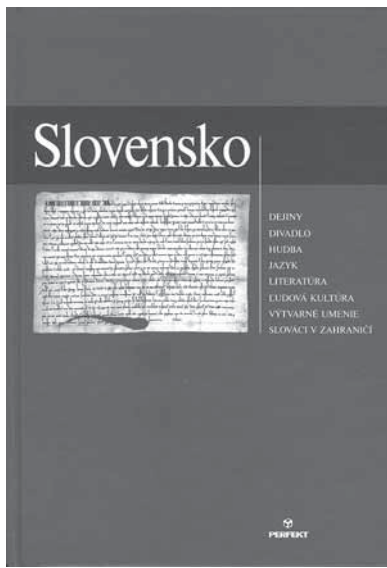
Pre nás i našich nasledovníkov

Slovensko

Dejiny. Divadlo. Hudba. Jazyk. Literatúra. Ludová kultúra. Výtvarné umenie. Slováci v zahraničí
Editorka Magdaléna Fazekašová. Bratislava, Literárne informačné centrum – Perfekt 2006

V úvode kompendia *Slovensko* čítame, že táto publikácia „*chce najskôr nám Slovákom a potom aj ostatným porozprávať o našich dejinách, divadle, jazyku, hudbe, literatúre, výtvarnom umení, architektúre, ľudovej kultúre aj o Slovákoch v zahraničí. Nech poslúži ako prvotný zdroj informácií nám i našim nasledovníkom*“. Takáto formulácia by bola iste vhodná predovšetkým vtedy, keby nijaké takéto kompendium ešte nevyšlo, keby sa o slovenskej kultúre nenapísala komplexnejšia práca encyklopedického charakteru, určená širšej verejnosti. Ale veď aj z posledného obdobia poznáme niekoľko takýchto publikácií, z ktorých niektoré vyšli dokonca pod tým istým názvom.

Konštatujeme to preto, že v tomto prípade síce nejde o pioniersky čin, ako sa naznačuje, ale je nesporné, že obsahovo i graficky je to úspešný a vydarený projekt. Autori čitateľa najprv prevedú dejinami Slovenska. Vidieť pri nich snahu o objektívnu interpretáciu dejov a udalostí, nakoľko sa to len dá. A navyše písané sú pútavo a prítlačivo, ilustrácie dobre dopĺňajú reč faktov a súvislostí. Platí to aj pri kapitolách o divadle a hudbe na Slovensku, ktoré navyše potvrdzujú, že aj na rozvoji týchto oblastí sa vo veľkej miere podpísali spoločensko-politické udalosti. Nájde tu aj rozsiahly výklad o jazyku, o jeho osudoch a dejinných peripetiách na území dnešného Slovenska, ktorý napr. v inom podobnom kompendiu *Slovensko* z Ottovho nakladateľstva z roku 2006 nepochopiteľne chýba. Hoci prvá veta tejto kapitoly „*Jeden z atribútov každého národa je jeho jazyk*“, je trochu priabstraktná a nemá všeobecnú platnosť (veď poznáme aj národy plurilingvné, pre ktoré sú charakteristické viaceré jazyky, inokedy jeden jazyk používajú viaceré národy), celkový výklad o spleť dejinách nášho jazyka môžeme pochváliť. V teórii jazykovej kultúry sme však, dúfam, už ďalej, než boli Tézy o slovenčine, ktoré sú dnes už sčasti prekonané.

Pokiaľ ide o literatúru, vidieť, že je to tak trochu skladačka z pera viacerých autorov, ale nechýbajú v ňom svieže a bystré formulácie, hodnotenia niektorých autorov sú iné, než ich nachádzame v učebnicovej literatúre. Podobne je to v oblasti ľudovej kultúry, ktorá je koncipovaná, pravdaže, prevažne folkloristicky a etnologicky, a v oblasti architektúry i výtvarného umenia na Slovensku. V tejto súvislosti sa dobre hovorí, že priestor slovenskej kultúry napájali aj „*prítoky cudzích vplyvov*“ a že na druhej strane karavány pútnikov, obchodníkov a bojovníkov, si automaticky pribalili aj prvky ducha nášho ľudu a rozviezli ich po svete. Výklad sa symbolicky uzatvára kapitolou o Slovákoch v zahraničí. Je

známe, že najviac Slovákov sa vystaňovalo na Dolnú zem (dnešné Maďarsko, Srbsko, Chorvátsko, Rumunsko a Bulharsko), na východ sa šlo najmä na Ukrajinu, do Ruska a do Kirgizska, na západ zasa do Rakúska, Francúzska a Belgicka. Odnedávna sa v pozícii zahraničnej enklávy ocitli aj Slováci v Čechách. Zámorské vystaňovalectvo smerovalo najmä do Spojených štátov amerických, do Kanady a Argentíny, ale aj do Austrálie. Je to informačne nasýtená národopisná kapitola, hodilo by sa možno viac informácií o živote slovenského jazyka v príslušných kútoch Zeme. Možno trochu chýba aj kapitola o menšinách a menšinových jazykoch na Slovensku. Kniha s krásnym dizajnom (Braňo Gajdoš) a ilustráciami sa končí podrobným menným a vecným registrom. Máme správy, že sa plánujú preklady tejto knihy do cudzích jazykov. V takom prípade by bolo vhodné uvážiť, či obraz Slovenska nedoplniť aj o ďalšie aspekty: o podrobnejší výklad politického a sociálneho života na Slovensku, ako aj včleňovania Slovenska do rámca Európskej únie. Kniha by bola ešte komplexnejšia a osoznejšia „*pre nás i našich nasledovníkov*“.

Slavomír Ondrejovič

Hraničné a preplnené

Anna Gajdošová: Hľadanie stromu. Košice, Interart 2006

Knihu tvorí osem poviedok. Anna Gajdošová sa do nich snažila vložiť celá. Bezo zvyšku. Poviedky sú hraničné. Z formálneho aj obsahového hľadiska. A preplnené. V dobrom aj zlom zmysle. Gajdošová ovláda literárnu skratku, pravdepodobne jej však veľmi málo hovorí narácia alebo fabulácia. Možno to veľmi málo. V každom prípade, čítať *Hľadanie stromu* vyžaduje pevné nervy, intelekt a hlavne nič dopredu neočakávať. „*Kniha Hľadanie stromu zaujme, zdá sa, najmä náročnejšieho čitateľa, disponovaného textové podoby hranice dotvárať vlastnou skúsenosťou,*“ dočítame sa na prebale. Príznamná, často bývam podozrievavý voči takýmto vyjadreniam – akoby sa tým malo ospravedlniť čosi, čo je napísané nedokonale a nesúvislo. Málokedy sa presvedčím o opak. Hlavný problém u Gajdošovej nájde hneď v prvej poviedke. Je ním prílišná úvahovosť. Samotný príbeh sa dostáva do pozície akési štruktúry, do ktorej by bolo najvhodnejšie tieto úvahy zasadiť, pre celkové myšlienkové poslanstvo má však sekundárny, až minimálny význam. Totižto, bolo by asi úplne jedno, keby sa všetky úvahové celky vybrali a zasadili do inej poviedky, do iného „príbehu“. Výsledok by sa pravdepodobne nezmenil. K tomu všetkému treba pripočítať, že tieto myšlienkami nabité časti sú pomerne nesúrodé. Preskakujú z témy na tému, a tak má čitateľ každú chvíľu inú „prednášku“: raz z psychológie a jej dejín („*Psychológia sa napodiv bezproblémovo vyrovnala aj s darwinizmom. Zhodnotila jeho prínos, lebo v tom období sama nevedela, čo je jej predmetom, bola viac tápajúcou než*

„*mysliacou*“, a prínosom bolo čokoľvek nové o človeku...“), potom zasa zo sociológie („*...dedina nie je prostredím tvorivým, skôr stagnujúcim, je to ako každé spoločenstvo jeden organizmus, ktorý dovŕšil možnosti rozvoja, homeostáza, pudovo sa chrániaca pred vpádom cudzinca...*“), či filozofie („*Ten, kto popisuje vnútro, môže byť interpretovaný vonkajškom, kto sprítomňuje vonkajšok, môže nechtiac odhaliť skryté javy, vystihnúť vnútorný princíp...*“). Nájde tu však aj literatúru, trochu teórie umenia, či náboženstvo. Čitateľ sa tak stráca v hlavnom poslaní textu: chce autorka prezentovať svoje intelektuálne vedomosti? Alebo sama hľadá v tejto spleti vlastnú cestu? Chce nám vôbec čosi prerozprávať? Bohužiaľ, takto texty sklzávajú do enumerácie myšlienok a vedomostí z rôznych oblastí, sú ťažkopádne a statické. Otázky, ktoré by mali vyplývať z príbehu, ostávajú explicitne vypovedané a dokola sa opakujú. Ak by som mal hovoriť o príbehu a jednotlivých postavách, všetko zostáva vo svojom minimálnom vykreslení pomerne neautentické.

V celkovom hodnotení mám pocit, že Anna Gajdošová, ako som už naznačil na začiatku, si pomýlila žaner. Ak by som tieto texty čítal prepracované na úvahy a eseje (ako vidno z ukážok, majú k nim oveľa bližšie ako k poviedkam), vedel by som si oveľa viac vychutnať nielen ich poslanstvo, ale aj samotné čítanie. Gajdošová podľa môjho názoru na to má. Takto však ostávajú jej poviedky pre mňa nedopracované, hraničné a preplnené.

Radoslav Tomáš

CITUJEME ...

„Neuveríte mi, ale mal som šťastie stretnúť niekoľkých živých kritikov! Sú to celkom milí ľudia, len niekedy im tak jemne prebehne tvárou malý krčičik... Niektorí sú dokonca celkom múdri, čo sa im občas podarí preniesť aj do svojich článkov... Jeden môj kolega raz dokonca prehlásil, že jemu sa nemôže stať, aby o ňom niekto napísal niečo zlé. Zrejme tým myslel, že má všetkých

kritikov podchytených. Ako sa to robí? No, musíte byť vzdelanejší a múdrejší. Keď vás kritici pokladajú za nespochybniteľnú osobnosť, potom sa im vaša práca naozaj ťažko kritizuje...“

Dagmar Poláčková: Aleš Votava, Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2006

Nie každé brandy je koňak

Peter Pišťanek

Živý oheň z vína alebo Príbehy z koňakových pivníc
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2006

Najnovšia kniha Petra Pišťanka možno niektorých prekvapila. *Živý oheň z vína alebo Príbehy z koňakových pivníc* nie sú fabuláciami autora o miestnych gangsteroch (nuž, možno ani tie neboli až takými výmyslami, ako by sa nám páčilo veriť...), ale „ódou“ na koňak: francúzske brandy. Pre tých, ktorí poznajú a sledujú nielen knižnú, ale aj publicistickú produkciu Petra Pišťanka, je táto kniha viac-menej očakávaným produktom autorových chuťok. Svoju knihu Pišťanek otvára diskurzívne. Pre čitateľa neznalého problematiky – koňaku – úplnou hlúpostou, pre znalca bohorovnou urážkou. Keď si autor takto čitateľa nachystá, pustí sa do výkladu: začne pri najjednoduchších definíciách, čo to koňak je, ako sa vyvinul a prečo, čím sa líši od bežného, lepšie povedané, iného brandy. Zastaví sa pri opise koňakového regiónu, pospomína materiálne vybavenie, odrody vína, z ktorých sa v danom regióne vyrába, úpravu a výzor destilačných prístrojov, v ktorých sa pripravuje, opíše sudy, ich výrobcov a pôvod dreva, v ktorom koňak dozrieva. Tieto pragmatické informácie poprepletá pikantériami okolo pivníc a tými najsubtilnejšími jemnosťkami, ako ochutnávky, postup pri riedení, značenie sudov, kategorizácia koňakov podľa zmesi, roku zberu...

V druhej polovici knihy autor plynulo prechádza k reportáži či priam k cestopisu. Keď opisuje jednotlivé koňakové spoločnosti, rodinné podniky, malých výrobcov a dodávateľov zároveň, rozpráva aj

o vlastnom stretnutí s nimi a možnosti degustovať i zo storočných klenotov! Zážitok, ktorý, myslím, nie každý bežný smrteľník zažije (hoci nie každý by asi naozaj chcel...). Knihu doplnia slovník dôležitých koňakových výrazov a zoznam použitej literatúry. O zhmotnenie malej časti Pišťankových stretnutí, zážitkov a obrazov z ciest sa postarala Katarína Slaninková. Jej ilustrácie dodávajú knihe noblesu a krásu. Literatúra faktu z dielne Petra Pišťanka možno nepoteší čitateľa, ktorý bažil po poetickesom texte, plynulom a dobre zvládnutom rozprávačskom umení, úžasných, málo uveriteľných a zvratmi okorených „stories“. Pišťankovi ako nefikčnému autorovi sa však nedá uprieť úprimnosť a priam bázeň, ktorá z jeho skromných, ba niekedy priam strohých slov, na čitateľa prúdi.

Peter Pišťanek svoju knihu otvára historikou z nemenovanej slovenskej krčmy. „*Nekoňakový*“ čitateľ pokrčí plecami a povie si, no a? Jasné, že bol dotýčny krčmár v práve, prečo by mal robiť rozdiely medzi brandy a koňakom? Po dočítaní Pišťankovej knihy už nezaváha, a nevezme viac meno koňaku do úst nadarmo. Napokon, neodolala ani recenzentka a napriek tomu, že tuhé a farebné alkoholy neoblubuje, pri prvej príležitosti po jednom koňaku kategórie V. S. O. P. siahla, skúmala, trpezlivo čakala a zážitok sa, veru, dostavil. Nuž, poznanie sa vyplatí, ale človek zaň aj draho zaplatí...

Eva Ťapajnová

NA NOŽI

Pavel Paulenda: Rozprávkový ostrov

Žilina, Knižné centrum 2006

Autor vo svojej debutovej knižke pre deti dokazuje, že písať vie, dokáže zaiskriť aj viacerými invenčnými nápadmi, len by sa v budúcnosti mal vyvarovať niekoľkých chýb.

1. Je neuveriteľne presladený. Zdrobneninky síce môžu byť občas milučké, ale v prehnanom množstve pokazia čitateľovi a poslucháčovi žalúdoček. Viete, čo si myslí dieťa v kočíku o dospelom, ktorý sa mu prihovára len čiči-či, mi-čiči, bububu-lu...? 2. Prečo takmer v každej rozprávke jednou z najpodstatnejších činností je jedenie, uhasenie smádu, stolovanie? Vyvoláva to dojem, že autor je neustále hladný! 3. Myšlienky a príbehy, ktoré sa autor pokúša spracovávať, sú často zbytočne exponované na exotické ostrovy, akoby len tam dokázala vládnuť radosť, mohlo poletovať šťastie a smela prebývať láska. Dali by sa preniesť aj do našich končín, napokon aj u nás cez leto býva tropicky teplo a piesku na Záhorí máme habadej... Prečo dieťaťu sugerovať pocit, že najlepšie je kdesi ďaleko? Z tohto zorného uhla vyznieva domácky a prirodzene, povedzme, príbeh (väčší príbeh než rozprávka) *O princeznej Cindy* - o skamarátení sa dvoch psíkov na lyžovačke v horách. 4. Nakoniec to nešťastné poučovanie a moralizovanie. Popálilo sa na ňom už mnoho sľubných autorov. Niektoré úvahy patria skôr do uší žiakom druhého stupňa, než potenciálnym čitateľom a poslucháčom Paulendových rozprávok. Nie sú ani bohvieako objavné a vtípné, také staroťcovské, staromilské. Ludsky možno pochopiť aj autorský predhovor a doslov, kde sa vyznáva, že prekonal ťažký boj s rakovinou a pritom si uvedomil, aké hodnoty sú najdôležitejšie, aké by mal sprostredkovať nielen svojim najbližším, vnukovi, ale aj širšiemu spoločenstvu; z pragmatického hľadiska sú však pre detského čitateľa podstatné len príbehy, nie podmienky, ktoré určili ich zrod. Keby Paulenda nenapísal knihu pre deti, bolo by to iné. 5. Autor má na jednej strane pravdu, že ilustrátor Ján Vrabec doplnil fantazijné rozmery textu o ďalšiu dimenziu, žiada sa však pripomenúť, že ilustrátor vďaka autorovým podrobným opisom nemal ľahkú úlohu a príliš voľnú ruku a pozorný čitateľ rýchlo zbadá niekoľko nesúládov. Napríklad Paulenda píše, ako si Harry Potter posadí vílu Zlatulienku na metlu pred seba, na ilustrácii však sedí za ním.

Celkovo je dielo riešené výpravne veľkoryso a je vhodné ako dar. Deťom zrejme viaceré prvky budú musieť objasniť rodičia alebo iní predčitelia. Pre výchovu malých slečien sú sporné pasáže o maľovaní sa, na druhej strane po toľkých jedeniach úplne absentuje zmienka o umývaní si zubov... Dobrý úmysel nestačí.

-msch-

Zahraničná literatúra

Shane Gericke: Vražda ako hra

Bratislava, Ikar 2007

Preklad Martina Zrubáková

Masoví vrahovia sú mimoriadne lákavá téma. Anglický Jack Rozparovač, ruský Čikatilo, slovenský Rigo či Harrisov Hannibal Lecter – kto z nás nepozná tieto mená? Konfrontácia s ich myslením, ich absolútna imunita voči ľudskému utrpeniu a túžba spôsobovať bolesť je pre nás niečo také cudzie, že v nás okrem zimomriaviek vyvoláva aj nutkanie nahliadnúť do vnútra týchto monštier. Je len málo diel z tejto oblasti, v ktorých by si autor nechal ujsť príležitosť umožniť čitateľovi poodhaliť odvrátenú stranu narušenej ľudskej psychiky. Veľká väčšina z nich sa preto odohráva v dvoch rovinách – jednou je tá, ktorá čitateľovi poodhalí vrahove pohnútky a jeho „pracovný systém“, tou druhou je samotné pátranie.

Shane Gericke je ďalší autor, ktorý sa rozhodol postaviť beštii v ľudskej koži proti „hrdinskému“ policajnému oddeleniu. Motivácia policajtov je o to silnejšia, že terčom šialeného zločinca je jeden z nich – novopečená detektívka Emily Thompsonová. Metodika vraždenia, ktorú si jej protihráč zvolil, je skutočne morbidná – vraždí nevinných ľudí podľa motívov detských hier, ktoré sa kedysi Emily hrávala so svojimi rodičmi. Poháňa ho trauma z detstva, keď spolu s matkou plnili úlohu boxerského vreca pre vlastného otca. Emily to v živote tiež nemala ľahké, obaja rodičia tragicky zahynuli, čo ju poznačilo na celý život. A keď sa už zdalo, že všetko bude dobré, zubatá si počas nehody na diaľnici prišla aj po jej manžela. Osamelá Emily všetku svoju energiu venuje policajnej práci. Až do momentu, keď sa na scéne objavuje šialenec, ktorý sa stáva nočnou morou nielen pre ňu, ale pre celé policajné oddelenie. Poľovačka sa začína, kto je však lovcem a kto korisťou?

Shane Gericke sa naozaj snaží. Postava zlosyna má všetky vlastnosti, ktoré na masových vrahoch milujete, Emily je sympatická postava a jej kolegov z detektívneho oddelenia si obľúbite už po prvých stranách. Má to však jeden háčik. *Vražda ako hra* je triler skôr pre začiatočníkov ako pre ostrieľaných „hltačov“ akčného žánru. Nie pre absenciu napätia, Gericke ním naozaj nešetrí, ale všetci sa správajú tak, ako to od nich očakávate. Navyše autor už v polovici knihy poskytne toľko indícií k identite páchatela, že vás spoľahlivo pripraví o záverečné prekvapenie.

Apropo, *Vražda ako hra* je prvým prekladom amerického originálu, ten druhý vychádza v Číne. **Vladimír Radosa**

Michael Connelly: Echo park

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2007

Preklad Patrick Frank

V svojom najnovšom trileri Michael Connelly opäť obsadzuje do hlavnej úlohy Harryho Boscha. Je to vlk samotár, veterán z Vietnamu a milovník džezu, no v prvom rade špičkový detektív z oddelenia neuzavretých prípadov.

Jedným z nevyriešených zločinov, ktorý zhodou okolností patril do Harryho kompetencie počas jeho pôsobenia na oddelení vražd, je aj zmiznutie Marie Gestovej v roku 1993. Prípad nedá Harrymu roky spávať a jednoducho sa k nemu vracia, aby zúfalým rodičom dievčaťa vrátil stratený pokoj.

O trinásť rokov po zločine počas rutínnej policajnej kontroly zadržia podozrivého Raynarda Waitsa spolu s torzami tiel dvoch mladých žien v igelitových vreciach. Výmenou za vyhnutie sa smrtiacej injekcii ponúka vrah informácie o svojich ďalších obetiach, pričom jednou z nich, podľa jeho tvrdenia, by mala byť aj nezvestná Marie. Súčasťou vyšetrovania sa preto stáva aj Bosch so svojou partnerkou Kizmin Riderovou a vrah pred nimi odhaľuje miesto, kam pochoval obeť a vyzrádza motív svojho konania. Vyšetrovanie však vôbec neprebíha tak, ako by malo. Komplikácie spôsobuje nielen obžalovaný a jeho obhajca, ale aj voľby a s nimi spojené zákulisné politické boje, pričom spravodlivosť sa dostáva na vedľajšiu koľaj. Všetko sa zmení, keď počas prehliadky terénu Raynard zabije dvoch policajtov a ujde. Boscha postavia mimo služby, no on rozbieha vyšetrovanie na vlastnú päsť. Odhaľuje pravú totožnosť páchatela a komplot, ktorý bol od začiatku namierený proti jeho osobe...

Michael Connelly je jeden z najcenennejších a komerčne najúspešnejších autorov trilerov. Niet divu, neupadá do stereotypu a v každom príbehu prináša čitateľom originálny príbeh s dokonalou zápletkou.

Harry Bosch nie je typom klasického detektíva. Je skôr analytikom a množstvo prípadov sa mu darí vyriešiť práve metodickým prístupom a pozorným štúdiom policajných spisov. Nič to však nemení na tom, že Michael Connelly v tandeme s touto sympatickou postavou obsadzuje aj na Slovensku prvé miesta čitateľských hitparád. **Vladimír Radosa**

Ben Nevis: Traja pátrači. Tajomstvo kaňonu duchov

Bratislava, Mladé letá 2007

Preklad Marta Ličková

Jupiter, Peter a Bob majú pred sebou nové dobrodružstvo. Musia získať späť „unesené“ vzácne husle guanerky, inak nazývané aj „Pánov sluha“. Len ak slúžia správne pánovi – hráčovi, prejaví sa ich zvuk v plnej sile a krásne. Husle „uniesli“ známemu a bohatému hollywoodskému producentovi a zločincovi za ne pýtajú celý milión dolárov. Keďže filmový producent svoj nástroj miluje, je ochotný zaplatiť „únoscovi“ požadovanú sumu a poverí touto úlohou troch pátračov. Nie je to náhoda. „Únosca“ má podmienku: okrem milióna dolárov a zákazu upovedomiť políciu požaduje, aby výmenu urobil len jeden poslanec – dieťa. Traja pátrači sa vyberú za novým dobrodružstvom do národného parku Zion, presnejšie do Kaňonu duchov. Práve toto strašidelné miesto určil na výmenu tajomný „únosca“. Situácia sa však komplikuje, keďže o takú kôpu peňazí, s ktorými pátrači zaobchádzajú trochu neopatrne a ľahkovážne, majú záujem viacerí. Napríklad neodbytný detektív Dick Perry, ako aj tajomný muž vo farebnej pletenej čapici.

V poradí 53. príbeh osvedčenej trojice svojich verných mladých čitateľov nesklame. **-mgb-**

Jurij Polakov: Kozľa v mlieku

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2007. Preklad Ján Štrasser

„Človek sa občas ľahšie zbaví nadbytočných kíl ako nadbytočného slova.“ Z pera spisovateľa Jurija Polakova znejú tieto slová ako výstraha, ktorá mi zalieha v ušiach, keď mám charakterizovať jeho skutočne skvelý román. Snáď sa mi podarí aj na tomto mikropriestore vydržať bez „nadbytočných“ slov čitateľove lačné receptory a zaostriť zrak na knižku z edície MM vydavateľstva Slovart *Kozľa v mlieku*. Pri jej čítaní sa sotva vyhnete namáhaniu bránice. Ak aj áno, možno preto, že máte pruh po prečítaní takých autorov, ako Bulgakov, Ilf, Petrov či ďalších klasikov „sovietskej“ satiry. Ich rukopis miestami presakuje do Polakovho románu...

Dej sa odohráva v Sovietskom zväze v časoch, keď ešte nestačilo priniesť do vydavateľstva knihu „s maznavými menami, aké vám dali vaše milenky“ a zaplatiť, aby ju vydali. Na každého odvážlivca s rukopisom sa hľadalo ako na blázna, čo v rukách žmolí svoj chorobopis a chce ho, samozrejme, nie zadarmo, vydať. Vtedy „televízny hlásateľkám pri prudšom zdvihnutí obočia [ešte ne] vypadli z výstrihu prsia“. Bola to doba, keď si inžinier (postava z románu) odsedel tri roky za to, že si nevedomil, čo presne znamená teoreticky prepočítavať potrebné množstvo trhaviny na vyhodenie mauzólea V. I. Lenina do vzduchu. Sovietske vedenie hľadalo pred blížiacou sa ideovou kataklizmou záchranné koleso v podobe Gorbačovovej perestrojky. No kolosálny moloch zväzu spisovateľov so systémom štátnych dotácií a tieňom tajných agentov za každým stolom ešte bezchybne fungoval. Ideologicky spolahlivým autorom sa pridelovali „žiguláky“ a tí menej spolahliví poškulovali aspoň po západniarskych oceneniach.

Do tohto súkolesia „výroby“ spisovateľov sa rozhodne zasiahnuť rozprávač príbehu, tiež spisovateľ, ktorý sa stavia so svojim kolegom, tiež spisovateľom, že do dvoch mesiacov vyrobí z prvého niktoša na ulici, čo nemá ani páru o literatúre, svetoznámeho autora. Stávka je pikantná. V hre je predrevolučné vydanie Slobodomurárskej encyklopédie a byť jedného zo spisovateľov, z ktorého si chce druhý, tiež spisovateľ, urobiť hodinový hotel.

Román Do kalicha, ktorý podstrčil svojej obeti, postup-

Fernando Aramburu: Nebyť nebolí

Bratislava, Belimex 2006. Preklad Branislav Bačík

Fernando Aramburu, baskický spisovateľ narodený v San Sebastiáne, žijúci a tvoriaci v Nemecku, nám prostredníctvom poviedkovej tvorby predstavuje svoj veľký literárny talent. Dvanásť poviedok nám sprostredkúva pohľad do temných zákutí ľudských duší, kde voľné pole pôsobnosti dostáva samota, nepochopenie, násilie, zvláštne spôsoby lásky a sebarepresentácie.

Hrdinovia jednotlivých príbehov sú prapodivné individua v prapodivnom svete, pripomínajúcom miestami ten Kafkov, ako napríklad v poviedke *Volám sa Silas*. Chorý Silas blúdi po prázdnej nemocnici so zamurovanými oknami a schodiskom, plný úzkosti a beznádeje. Iný nešťastný hrdina, Avelino Armisen, za ktorého celý život rozhodovala jeho matka, sa pri jej nemocničnom lôžku priznáva k svojmu „ťažkému prehršku“, čo jeho matka nedokáže uniesť. Nádeje malého nevzhľadného chlapika Kukiho na noc plnú lásky s peknou profesorkou trpiacou

Ignác Romsics: Trianonská mierová zmluva

Bratislava, Kalligram 2006. Preklad Katarína Borbášová

Na Slovensku panuje skreslená predstava, že maďarskí historici sa stále nevyrovnali s trianonským komplexom. V skutočnosti už odborníci dávno a pomerne vecne spravovali uvedenú problematiku, no ich pohľad ešte neprenikol do maďarskej verejnosti... Knižka Ignáca Romsicsa je vzácna nielen tým, že prináša maďarský pohľad na udalosti, ale aj cennými informáciami, ktoré sú v takejto podobe u nás zverejnené prvýkrát.

Kniha jasne ukazuje, že režim, ktorý vládol v Uhorsku, sa ukazoval ako neutržateľný už koncom 19. storočia. Každý národ veril vlastnému snu o budúcnosti a na udržaní habsburskej monarchie záležalo len málokomu. Napriek tomu bola idea Veľkého Maďarska na začiatku 20. storočia medzi Maďarmi stále populárna. Ešte roku 1902 maďarskí intelektuáli snívajú o tom, že *Nagymagyarország* v krátkom čase ovládne za hranicami žijúce národy Rumunov, Srbov, Bulharov, Bosnu i Hercegovinu. Autor si všimá aj predstaviteľov humanistickej tradície maďarskej inteligencie, ktorí odmietali šovinistickú národnostnú politiku. Upozorňuje, že za federáciu boli predovšetkým sociálni demokrati a kresťanskí socialisti a ani európske mocnosti zo začiatku nemali záujem na rozpade monarchie, ale len na jej federalizácii. Autor sa podrobne zmieňuje o všetkých dobových návrhoch v tomto smere.

ne prichádza v novinovom obale na stoly rôznych sekretariátov. Pre ženy je o láske, pre filozofov o živote, pre politikov o hľadaní kultúrneho kódu, pre nacionalistov a antisemitov antisemitským, proruským veldielom, pre iných kozmopolitným románom. Dokonca pre veľaváženú komisiu Bakerovej ceny jeden z najslubnejších vzoprení sa mašinérii Kremľa. Iba pre autora sú to prázdne háčky, ako doba, v ktorej píše. (A keď už všetci prídu na to, že háčky sú prázdne ako v koláči diera, ulaví sa im, lebo román ide v Amerike na odbyt lepšie ako iné kuchárske knihy.) V kontakte so zainteresovanými stačí „nádejnému“ autorovi z ulice opakovať 12 naučených intelektuálnych fráz, napríklad „nepochybne“, „obapolne“, „transcendentálne“, „hovno“, „ani náhodou“. Okolnosti sa

však dokážu zomlieť tak náhle, že v živom vysielaní v celoštátnom programe odpovedá prostoduchá ratolesť novej sovietskej literatúry na otázku, aký má vzťah k metóde socialistického realizmu veľavravne: „Hovno!“

Aj keď je celý dej vystlaný komickými situáciami s absurdnými rozuzleniami, predsa len cez jeho frivolné písanie až príliš bije do očí formovanie sovietskeho občana, tabula rasa, do ktorej možno vtlačiť nielen slová na spôsob Pavlovových reflexov, ale aj to, s kým sa vyspí. Hrdinovia románu akoby ani „nerobili chyby, len ich unavuje správna voľba“.

Pri čítaní Polakovovho „románu-epigramu“ sa nijako neviem zbaviť zvláštnej atmosféry Moskvy, akou dýchajú Bulgakovove majstrovské práce. Oboch autorov spája spoločné *genius loci* v satiricko-parodickom župane s eklectickými alkoholikmi, prostoduchými Viťkami, aparátčikmi a pod. Vodka sa pije ako mlieko. A v každom dome sa krčí duch s ostrážitými chápadlami totalitnej moci...

Prekladu, až na drobné chybičky – sem-tam nejaký bohémizmus, napr. „poblíž“ – a preskakujúce písmenká, nemožno takmer nič vyčítať. Štrasser si umne vyberá námety a autorov, ktorých prekladá vycizelovaným jazykom. A na záver? Určite nie „nadbytočné“ slová: *Kozľa v mlieku* sa vyplatí čítať. **Richard Cedzo**

„zvláštnou chorobou“ ostávajú nenaplnené, mladý neschopný Boni sa pokúša vynúteným rozhovorom s ťažko raneným umierajúcim mužom napraviť svoj spackaný život a získať materiál na svoju novú knihu.

Život a smrť v poviedkach Fernanda Aramburu idú ruka v ruke, nikto nevie, kedy sa jeden môže stať druhým, skryté ľudské vlastnosti sa prebúdzajú k životu a prepožičiavajú poviedkam zvláštnu realitu. Problémy a témy, ktoré autor nastoluje, sa nás všetkých bytostne dotýkajú a ich originálne uchopenie nám umožňuje vidieť mnohé z nich z rôznych rovín a uhlov pohľadov. Posledná poviedka, ktorej názov je rovnaký ako názov knihy *Nebyť nebolí*, akoby uzatvárala okruh tém: život a smrť sa stávajú jedným celkom. Nikdy nemôžeme s istotou povedať, či sa nachádzame ešte medzi živými, alebo nás už Cháron vezie do ríše mŕtvych.

Michaela Geisbacherová

V záplave klasiky

Rozhovor s petrohradským básnikom a prekladateľom Olegom MALEVIČOM

V marci bol na študijnom pobyte v Bratislave petrohradský básnik a bohemista Oleg Malevič, ktorý od 70. rokov prekladá do ruštiny aj slovenských autorov, najmä poéziu Milana Rúfusa a vydal rozsiahle knižné výbery z dramatickej tvorby Petra Karvaša a Osvalda Zahradníka. Nedávny pobyt v Bratislave využil najmä na prípravu básnickej antológie.

• Slovensko ste naposledy navštívili v septembri 2004, čo ste odvtedy preložili z našej literatúry?

– Pokračoval som v prekladaní diel dramatických autorov po roku 1945, ktorých hry sa v období ich vzniku nehrali a publikovali sa až neskôr, ako Lahola, Karvaš, Bukovčan, Feldek. Hry Osvalda Zahradníka sme vydali v Petrohrade v roku 2004 a jedna z nich – *Azyl*, sa ešte nedávno hrala v moskovskom Gogolovom divadle. Teraz spolupracujem s Divadelným ústavom v Bratislave na výbere hier súčasných autorov – Klimáček (*Čechov – boxer*, hra podľa biografických materiálov o ruskom dramatikovi), E. Maliti-Fraňová (*Jaskynná panna*, hru preložila slovakistka Nina Šulgina), Karol Horák (*La Musika*) a ďalší. Pre petrohradské vydavateľstvo Baltické sezóny pripravujem almanach, do ktorého chcem zaradiť napríklad Bukovčanovu *Fatamorgánu* v preklade mojej medzitým zosnulej manželky Viktórie Kamenskej. V spolupráci s Igorom Inovym a jeho manželkou Irinou Poručnikovou som publikoval preklady slovenských autorov v literárnom časopise Neva.

• Diela našich autorov sú podľa vašich slov v Petrohrade nedostupné. Pobyt v Bratislave ste využili na stretnutia s našimi básnikmi, kam bude smerovať toto úsilie?

– Pripravujem antológiu slovenskej poézie v prekladoch petrohradských básnikov. Možno sa to na Slovensku nevie, ale už v 19. storočí sa slovenská poézia prekladala do ruštiny. Pretože prví prekladatelia boli pravoslávni, prekladali predovšetkým pravoslávnych básnikov, najmä Srbov a Bulharov, z ostatných vždy dali prednosť Slovákom. Naši slaviofilofovi boli presvedčení, že Slováci sú im kultúrne i duchovne najbližší. Slovenskú poéziu v tom čase prekladal predovšetkým básnik Nikolaj Berg. Ďalšie preklady vyšli na prelome 19. a 20. storočia, potom v sovietskej ére sa prekladalo z doslových prekladov. Medzi prekladateľov patrila aj slávna poetka Anna Achmatovová. Preto je pre mňa lákavé pripraviť antológiu, ktorá by v širokom zábere predstavila slo-

venskú poéziu, vrátane súčasných autorov. Chcem do nej zahrnúť Rúfusa, Turčányho, Stacha, Feldeka, Šimonoviča, Buzássyho, Strážaya, Kováčika, Peteraja, Zambora, Heviera, ktorých som už preložil, ale aj mladších, ešte nepreložených básnikov. Zoznánil som sa s ich tvorbou práve počas tohto pobytu. Ani významní básnici katolíckej moderny sa predtým neprekladali a ich knihy boli prakticky nedostupné.

• Aký je záujem o slovenskú kultúru v Rusku?

– Vlni vyšla v Petrohrade publikácia *Slováci v Petrohrade*, v ktorej sa dočítate, že prvým rektorom Petrohradskej univerzity bol Slovák, že otec básnika Janka Jesenského bol členom delegácie Slovákov na etnografickej výstave v Petrohrade a v Carskom Sele ich prijal ruský cár Alexander II., že sám Janko Jesenský počas vojny pôsobil v Petrohrade a pracoval v redakcii časopisu Slovenské zvesti. Pre časopis Neva som už predtým preložil vojnové spomienky Janka Jesenského. Kniha vzbudila zaslúžený ohlas.

• Na aké novinky ruského knižného trhu by ste chceli upozorniť našich čitateľov?

– Z autorov, ktorí vychádzali predtým aj na Slovensku, vydáva nové romány Daniil Granin. Medzi najzaujímavejších petrohradských básnikov v súčasnosti patrí Lev Mončalov,

nedávno mu vyšiel veľký výber básní. Osobne ma veľmi zaujali tri nové diela nedávno zosnulej poetky a dramaticky Nory Slepakovej, výber z celoživotného diela Gleba Semionova, ktorý je u nás považovaný za patróna a učiteľa už niekoľkých básnických generácií. Minulý rok dostali prestížnu Cenu Anny Achmatovovej Alexander Tankov s Galinou Gamper. Stále vychádza veľa klasiky – Puškin, pripravuje sa nové vydanie Turgeneva, úplné zobrazenie Dostojevského, vychádza emigrantská literatúra a knihy autorov, ktorí boli v sovietskej ére zakázaní. Obrovskú popularitu, najmä u ženských čitateľiek má poézia Mariny Cvetajevovej, pre mnohé je priam sväticou a intenzívne pestujú jej kult. Súborne vyšiel aj Bulgakov a televízna dramatisácia *Majstra a Margaréty* mala veľký divácky ohlas. Stále vychádzajú Solženicynove diela a podľa jeho románu *V prvom kruhu* naskrtili televízny film.

• Čo ponúkajú populárne literárne žánre?

– Populárna literatúra sa predáva najmä v pouličných stánkoch, ale aj v Dome kultúry N. Krupskej, kde nakupujú knihy aj veľkí distribúteri. Popri svetových bestselleroch vzniká aj veľa pôvodných diel, najmä detektívok, medzi nimi vynikajú diela bývalého zástupcu šéfredaktora Inostrannej literatúry G. Čchartišviliho, ktorý píše pod pseudonymom B. Akunin. Jeho intelektuálne ladené detektívky čítajú aj s ľuďmi s dobrým literárnym vkusom. Vychádza veľa ženských románov, ich úroveň je slabá, zato náklady veľké. Vo veľkom náklade vyšiel aj román dramatika E. Radzinského o cárovi Alexandrovi II., dokonca je už preložený do češtiny. V menších nákladoch (tisíc až tritisíc výtlačkov) a zväčša v špecializovaných knižkupectvách sa predávajú populárne biografie, napríklad o Pasternakovi od L. Bykova či o J. Brodskom od L. Loseva. Prekvapujúco veľký ohlas vyvolala kniha Matveja Kantora *Učebnica kreslenia* o význame modernizmu a avantgardy a ich vplyve na formovanie duchovného podhubia v 20. storočí.

Ľubica Suballyová a Anton Baláž

O nákazlivej radosti

Tohtoročný medzinárodný knižný veľtrh v Paríži Salon du livre (23. – 27. marca) sa niesol v znamení sloganu „Radost z čítania je nákazlivá“. Stovky domácich a desiatky zahraničných vydavateľov, autori, ktorí sa zapojili do diskusií o tvorbe, o perspektívach národných literatúr v zjednotenej Európe usilovali sa uplatniť toto heslo veľmi pestrú ponukou titulov, ale aj programov. Už tradične na parížskom výstavisku pri Porte de Versailles sa prezentovala veľkmi kolekciami knižná tvorba jednotlivých regiónov Francúzska zameraná najmä na odbornú literatúru, turistických sprievodcov, miestne historické a prírodné pamiatky a rozličné špeciality. Takisto nechýbali ani regionálne knižnice. Veľké parížske vydavateľstvá sa usilovali získať pozornosť čitateľov množstvom autogramiád s poprednými autormi, oivenými literárnymi cenami, ale aj veľmi aktuálnou témou – blížiacimi sa prezidentskými voľbami. Podľa záujmu návštevníkov o tituly z pera prezidentských kandidátov je nákazlivá nielen radosť z čítania, ale aj diskusia o prezidentských voľbách.

Mnohohojzáčná literatúra Indie, ktorá sa do pozornosti európskeho knižného trhu dostala už vlni ako čestný hosť Frankfurtského knižného veľtrhu, sa v tejto pozícii predstavila aj v Paríži prítomnosťou tridsiatich autorov a desiatok titulov preložených do francúzštiny. Keďže svojou multikulturalitou a dynamickým ekonomickým rozvojom môže byť India pre Európu v istom zmysle príkladom, organizátori sa ju usilovali predstaviť ako mo-

dernú krajinu v pestrých farbách s bohatou literárnou históriou, ktorá sa môže pyšiť nositeľom Nobelovej ceny za literatúru z roku 1913 Rabindranathom Thákurom.

Dve desiatky slovenských vydavateľov a niekoľko tlačiarň predstavilo takmer 240 titulmi svoju najnovšiu produkciu v národnom stánku Slovenskej republiky. Jednou z prvých návštevníčok našej národnej expozície bola veľvyslankyňa SR vo Francúzsku Mária Krásnohorská, ktorá sa zúčastnila na jej vernisáži v predvečer otvorenia Salonu (22. marca) a ako návštevníčka si výstavu prišla pozrieť aj v sobotu. Vďaka kultúrnym záujmom našej najvyššej reprezentantky vo Francúzsku sem slovenská literatúra pomaličky preniká. Okrem bežných viac-menej náhodných návštevníkov prejavili záujem o slovenskú literatúru francúzski prekladatelia a poslucháči slavitiky. Literárne informačné centrum v spolupráci so Slovenským inštitútom pri našom Veľvyslanectve v Paríži pripravilo počas Salonu (23. marca) prezentácie dvoch autoriek – Evy MALITI-FRAŇOVEJ a Rút LICHNEROVEJ na literárno-hudobnom večere spolu s klaviristkou Elenou LETŇANOVOU. Autorky predstavil zasväteným referátom riaditeľ LIC Alexander HALVONÍK a ukážky z kníh *Slepá rybka* a *Rieka. Príbeh bielej, ružovej a tyrkysovej* Rút Lichnerovej a z hry Evy Maliti-Fraňovej *Vizionárov sen* v preklade Anouk Jeannou predniesli francúzski herci Sabline Amaury, Isabelle Ricard, Luc Evrard a Philippe Cheyten.

–báb–

ZO SVETA KNÍH

Odišiel Kurt Vonnegut

Vo veku 84 rokov zomrel americký spisovateľ Kurt Vonnegut (11. novembra 1922 v Indianapolise – 11. apríla v New York). Do povedomia verejnosti sa dostal spoločensko-kritickými románmi (napísal ich 19), ale aj desiatkami poviedok, esejí a hier. Často prednášal a nútil svojich poslucháčov zamyslieť sa nad sebou samými, pričom ostro vystupoval proti inštitúciám, ktoré podľa jeho slov dehumanizovali ľudí. Napriek obrovskému komerčnému úspechu Vonnegut väčšinu života trpel depresiami. Jeho matka spáchala samovraždu krátko predtým, ako počas druhej svetovej vojny odišiel bojovať do Nemecka, kde ho čoskoro zajali. Zadržali ho v Drážďanoch, kde prežil spojenecké bombardovanie, pri ktorom

zahynulo približne 135 tisíc ľudí. Celých 23 rokov zápasil s tým, aby napísal o tejto udalosti, ktorú prežil s niekoľkými ďalšími zajatcami v podzemnom mäsiarskom sklade označenom ako Bitúnok č. 5. Po návrate z druhej svetovej vojny chvíľu pracoval ako reportér pre chicagský Mestský úrad pre informácie. Svoj prvý román *Mechanický klavír* napísal v roku 1951, potom nasledovali *Sirény Titanu* či *Matka noc*. Román *Koľíska* sa stal kultovým. V slovenskom preklade mu vyšli *Bitúnok č. 5 alebo Detská krížiacka výprava* (Tatran 1973, Vyd. Slovart 2001), *Galapágy* (Tatran 1987, Galapágy 2002), *Ostré oko* (Slovenský spisovateľ 1988), *Časotrásenie*, *Matka noc* (Vyd. Slovart 2003).

Ocenené debuty

Internetové vydavateľstvo Le Manuscrit (www.manuscrit.com) odovzdalo 29. marca v parížskom Luxemburskom múzeu ceny za Prvý román 2007. Záštitu nad štvrtým ročníkom tejto literárnej súťaže prevzal francúzsky minister kultúry a komunikácie Renaud Donnedieu de Vabres. Jednu z cien si odniesla iracká spisovateľka, prekladateľka a speváčka Nidhal Marsoumi žijúca v Nemecku za román *Lutchy*. Hovorí o osude mladej Iračanky Layaly,

ktorá emigrovala s manželom a deťmi do Európy, kde nikoho nezaujima ich tragédia. Emigrácia je témou aj ďalšieho oceneného diela *Yeux Noirs* (Čierne oči) od Davida Villamejeanna, v ktorom autor rozpráva príbeh mladého litovského žida, ktorý sa uprostred nacistickej Európy rozhodne stať sa Francúzom. Pred nimi sa umiestnila Isabella Jouandetová s psychologickým románom *Maya* odhaľujúcim veľkú hru intrígy.

Kopcsay v Budapešti

Na 14. medzinárodnom knižnom festivale v Budapešti (12. – 15. apríla) reprezentoval slovenskú literatúru Mária Kopcsay románom *Domov* na Európskom festivale prvého románu, ktorý je súčasťou medzinárodného knižného veľtrhu. Cieľom tohto festivalu je poskytnúť talentovaným

autorom, aby sa spoznali a nadviazali vzájomný dialóg, preto ukážka z ich diela vychádza v spoločnom zborníku v jazyku originálu a v preklade do maďarčiny a do angličtiny. Hlavnou hviezdou budapeštianskeho knižného festivalu bol tento rok Umberto Eco.

–báb–

Literárne talenty

Z nominantov na Cenu Lipského knižného veľtrhu zaujala kritiku aj publikum predovšetkým mladá autorka Antje Rávic Strubel (nar. 1974 v Postupime) svojím v poradí už štvrtým románom *Kältere Schichten der Luft* (Chladnejšie vrstvy vzduchu). Román zavedie čitateľa do športového kempu kanoistov vo Švédsku. Čaro Anjinej prvej lásky narušia ostatní obyvatelia kempu svojou nepriazňou, nepochopením a zlomyseľnosťami. Ich agresia vyústi napokon do smrtiaceho násillia.

Saša Stanišić (nar. 1978 vo Vyšehrade) reprezentuje skupinu autorov píšucich po nemecky, aj keď pochádzajú z iného kultúrneho prostredia. Rodina Sašu Stanišića utiekla pred občianskou vojnou z Bosny a Hercegoviny do Nemecka. Jeho románový debut z minulého roka *Ako vojak opravuje gramofón* (Wie der Soldat das Grammophon repariert) ponúka detský pohľad hlavného hrdinu Alexandra, vytrhnutého z dedinskej idylly, na vojnové udalosti 90. rokov v bývalej Juhoslávii.

–por–

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

V Nemecku

Beletria

1. Andrea M. SCHENKEL: *Tannöd*
2. Daniel KEHLMANN: *Vermessung der Welt* (Premierovanie sveta)
3. Eoin COLFER: *Artemis Fowl – Die verlorene Kolonie* (Artemis Fowl – Stratená kolónia)
4. J. R. MOEHRINGER: *Tender Bar*
5. Marina LEWYCKA: *Kurze Geschichte des Traktors auf Ukrainisch* (Krátke dejiny traktora po ukrajinsky)
6. Marisha PESSL: *Die alltägliche Physik des Unglücks* (Každodenná fyzika nešťastia)
7. Fred VARGAS: *Die dritte Jungfrau* (Tretia panna)
8. Peter HOEG: *Das stille Mädchen* (Tiché dievča)
9. Andreas ESCHBACH: *Ausgebrannt* (Spálenisko)
10. Ingo SCHULZE: *Handy* (Mobil)

Literatúra faktu

1. Hape KERKELING: *Ich bin dann mal weg* (Tak som teda preč)

2. Petra GERSTER: *Reifeprüfung. Die Frau von 50 Jahren* (Skúška dospelosti. Žena pred 50 rokmi)
3. Veronika PETERS: *Was in zwei Koffer passt. Klosterjahre* (Čo sa zmestí do dvoch kufrov. Kláštorné roky)
4. Ulrich WICKERT: *Gauner muss man Gauner nennen* (Zločinca musíme nazvať zločincom)
5. Sabine ASGODOM: *Lebe wild und unersättlich!* (Ži divoko a nenásytne)
6. Eva-Maria ZURHORST: *Liebe dich selbst* (Miluj sám seba)
7. Louann BRIZENDINE: *Das weibliche Gehirn* (Ženský mozog)
8. Christopher CLARK: *Preußen* (Prusko)
9. Bernhard Bueb: *Lob der Disziplin*. (Chvála disciplíny)
10. John KOTTER, Holger RATHBERGER: *Das Pinguin-Prinzip. Wie Veränderung zum Erfolg führt* (Princíp tučniaka. Ako vedie zmena k úspechu)

ŽIVÝ ODKAZ TAKMER ODSTRÁNENEJ KNIHY

Ján Juríček
Milan Rastislav Štefánik
Bratislava, Vydavateľstvo Q 111 2006

Starorímsky výrok „habent sua fata libeli“ čiže „aj knihy majú svoje osudy“ sa dá plne aplikovať aj na knihu Jána Juríčka *Milan Rastislav Štefánik*. Za približne štyridsať rokov, ktoré uplynuli od jej napísania, zažila aj svoje vrcholy, ale aj hlboké pády. Prvýkrát sa na knižnom trhu objavila roku 1968 a vzbudila priam senzáciu. Po dlhých rokoch hanobenia jednej z najväčších postáv našich dejín, Milana Rastislava Štefánika, tu bol totiž poctivo napísaný životopis, ktorý adekvátne odpovedal na mlčanie v lepšom prípade, alebo v tom horšom na pochybné pamflety typu *Štefánikovská legenda alebo vznik ČSR*, ktoré dehonestujúco falšovali život a význam M. R. Štefánika. Bolo priam symbolické, že po rokoch hany sa chytil pera práve Ján Juríček, ktorý svet uzrel v Brezovej pod Bradlom, len niekoľko kilometrov od Štefánikovho rodiska Košarísk a jeho kniha vzbudila v čase svojho prvého vydania oprávnenú pozornosť. Bola určená predovšetkým mladému čitateľovi, ktorý o tejto veľkej postave našej novodobej histórie mal len skreslené údaje. A viac ako siahodlé články, vysvetľovania a argumenty, prečo autor túto knihu vôbec napísal, zapôsobili skromné jednoduché venovanie v úvode knihy: „Jane, mojej dcére, ktorá sa v škole nedozvedela, kto bol Milan Rastislav Štefánik.“ Kniha Jána Juríčka po krátkych chvíľach slávy zažila a spolu s ňou aj jej tvorca obdobie pádu. Tretie vydanie bolo zošrotované, stiahnuté z knižníc, pretože bolo v rozpore s oficiálnym výkladom dejín prezentovaným vtedajším komunistickým režimom. Až po jeho páde sa v roku 1990 kniha dožila slávneho návratu a jej autorovi priniesla aspoň na krátky čas života, ktorý mu zostával (zomrel roku 1992), úplnú satisfakciu. Je chvályhodné, že Vydavateľstvo Q 111 znovu siahlo po tomto titule a vydalo už štvrté (ak nepočítame to zošrotované) vydanie tejto knihy. Nielen preto, že kniha znamená výrazný prelom v slovenskej biografickej literatúre, ale aj pre to, že patrí medzi najhodnotnejšie tituly, ktoré sa v oblasti umeleckých životopisov u nás napísali. Autor zhromaždil neuveriteľné množstvo dokumentárneho materiálu, ktorý príťažlivo a prístupne spracoval. Kniha je jedinečným pohľadom na mnohorozmernú postavu Milana Rastislava Štefánika a podáva svedectvo o jeho rôznorodých aktivitách – ako vedca, vojaka a politika, ale aj ako človeka a neúnavného bojovníka za práva slovenského národa.

Ján Bábik

S Máriusom Kopcsayom v Afrike

© Fero Jablonovský

Afrika sa človeku dostane pod kožu. Rozozvučí v ňom zabudnuté struny nevedomia, oživí staré archetypy a duša moderného a civilizovaného Európana má čo robiť, aby sa tejto tropickej nákaze ubránila. Takto opisoval stretnutia s africkou civilizáciou psychiater Carl Gustav Jung.

Marek Vadas sa našťastie africkej horúčke neubránil. Jeho duša sa infikovala podmanivou Afrikou a vďaka tomu teraz autor píše skvelé prózy. Po *Rozprávkach z čiernej Afriky* vydal vo vydavateľstve L.C.A. ďalšiu zbierku poviedok s názvom *Liečiteľ*.

V prvom rade treba na Vadasových poviedkach oceňovať, že sa Afrikou nijako nevystatujú, autor nepotrebuje ohúriť čitateľa informáciou, kde všade bol a čo všetko videl. Zato však v poviedkach badať a cítiť dokonalú znalosť prostredia, o ktorom píše. (To býva neraz kameňom úrazu, poznáme predsa slovenskú literatúru z prostredia módného biznisu v Miláne či reklam-

nej agentúry vo Frankfurte... A hlbokomyseľné úvahy, ktoré slovenského autora prepadnú ako naschvál na amsterdamskej ulici či na madridskom letisku.) Už-úž by sme autora chceli podozrievať z cestopisnej vypočítavosti, keď nám opisuje: „Som tu, vo Schweitzerovej nemocnici v gabonskom Lambaréné, pred starým dreveným krížom s menom fúzatého Schweitzera obrasteným burinou...“ Keď tu zrazu Vadas zaklučuje: „Som na prísne tajnej misii, aby som sa dozvedel viac o tajomnej bylinke, ktorou sa tu kedysi liečil alkoholizmus. Poviem vám pravdu, tú mizernú bylinu by som potreboval ako soľ.“ A už sa príbeh točí okolo magickkej výmeny tiel, vďaka ktorej sa hrdina dostáva do ríše duchov – a to všetko opísané triezvo, banálne, so suchým európskym humorom, akoby nám autor predkladal všedné peripetie sobotňajšieho popoludnia. Veď vlastne oživujúci duchovia, tie záhrobia a smrti, to všetko sú v Afrike naozaj všedné peripetie. Pretože tu vraj nie je pánom človek, ale Boh, a neplatia tu vôľa alebo úmysel, ale vyššie ustanovenia. Tak to aspoň videl Jung. Keď pri železničnej trati zazrel stáť osamelého lovca s kopijou, pochopil: „Vedel som, že jeho svet bol mojim svetom už nevyčísľateľné tisíročia.“ To je struna, ktorú v nás Vadasove poviedky rozozvučia.

LITERÁRNE HÁDANKY

Keďže literárne hádanky do KR č. 7 pre vás vymyslel Igor Hochel na veľkonočné sviatky, pripravil vám menej náročný úlohy. Podľa správnych odpovedí je zrejme, že ste sa veľmi nemuseli namáhať a z prvého štvorveršia ste neomylnne vyčítali autora Jaroslava Haška a jeho dielo *Osudy dobrého vojaka Švejka za svetovej vojny* (samozrejme, uznávame aj originálny český názov, ako aj skrátený: Dobrý vojak Švejk či len Švejk). V dáme od Zvolena z druhého štvorveršia ste spoznali múžu Ludovíta Štúra a potom ste už ľahko uhádli, že autorom životopisného románu je Ludo Zúbek a názov diela *Jar Adely Ostrolúckej*. Za správne odpovede odmeníme Martu GÁLISOVÚ z Veľkých Bielic publikáciou *Tvorivá vizualizácia* z vydavateľstva Ikar a Annu IŠTVÁNFYOVÚ *Nemčinou pre samoukov* z vydavateľstva Belimex.

V literárnych hádankách uplatňujeme dva základné princípy. Hádanka je vystavaná buď tak, že inotajne vyjadruje priamo názov príslušného literárneho diela, alebo na text odkazuje pomocou opisu jeho základných tematicko-motivických východísk. Obe dnešné hádanky uvedené postupy kombinujú, čo, pravda, automaticky neznamená, že sú celkom ľahké.

I.

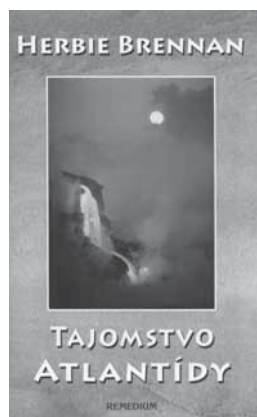
Boli toľkí ako mušketeri,
z vojny znali osud krutý.
Túžili žiť iba láskou, v mieri,
viedli zápas proti smrti.

II.

Ako ten, čo z raja musel preč,
nosí meno divý chlapec z Oravy.
V časoch, v ktorých vládne hlavne meč,
šťastie hľadá, ale kat ho popraví.

Prvá hádanka aj tentoraz ukrýva knihu inonárodného autora, druhá slovenského. V oboch prípadoch ide o prozaické diela. Riešenia môžu byť náročnejšie pre tých, čo ich čítali dávnejšie a veľa si z ich obsahu už nepamätajú, preto pridávame ďalšie pomocné indicie. Významný európsky spisovateľ, autor diela zašifrovaného do prvej hádanky, sa preslávil najmä ako tvorca románov v vojnovou tematikou, pričom – podobne ako Ernest Hemingway – stvárnil osudy účastníkov prvej i druhej svetovej vojny. K ich obrovskej čitateľskej popularite prispieva to, že sú plné napätia, neraz majú dobrodružný rámeč. Samozrejme, nechýba im jasne vyjadrený protivojnový postoj. Čitateľov dojímajú tragickosťou, ale aj úporným úsilím hlavných postáv prežiť, vrátiť sa domov a nájsť si svoje životné šťastie. Aj postavy z knihy, o ktorej sa hovorí v hádankách, sú veteráni prvej svetovej vojny. Realizáciu ich životných túžob v mierových podmienkach im znemožňuje nastupujúci fašizmus. Jednu tematickú líniu naozaj tvorí „zápas proti smrti“, keď sa protagonista za pomoci priateľov usiluje zachrániť život svojej ťažko chorjebnej láske. Prozaik, ktorý napísal dielo ukrývajúce sa v druhej hádanke, začínal svoju literárnu dráhu na konci 80. rokov 19. storočia. Po istom čase sa však umelecky odmlčal, a to na vyše dvadsať rokov. V tom čase vykonával lekársku prax. Do literatúry sa vrátil až po vzniku Československej republiky, aby sa do nej zapísal ako významný predstaviteľ tzv. tretej vlny realizmu, pričom sa venoval najmä historickej tematike. Stal sa vlastne priekopníkom našej modernej historickej prózy. Aj dielo, ktoré nás zaujíma, autor situoval do 17. storočia, keď osudy poddaných na Slovensku poznačovali stavovské i cirkevné spory. Ešte vám prezradíme, že podľa tohto románu boli nakrútené aj filmové diela, ba dokonca jedno slovenské divadlo uvádza aj rovnomenný muzikál na jeho námety v režii Jozefa Bednára. Na vaše riešenia oboch hádaniek, čiže mená autorov (krstné mená a priezviská) a názvy diel čakáme do 9. mája. Knižky do súťaže venovali vydavateľstvá Ikar a Remedium, preto nezabudnite k odpovediam prilepiť aj súťažné kupóny.

Igor Hochel

JUBILANTI

od 26. apríla do 9. mája

28. 4. 1960 sa narodil Peter PIŠŤANEK, ktorý sa preslávil hneď svojím debutovým románom *Rivers of Babylon* roku 1991. Romickým, kritickým pohľadom na neduhy meniacej sa spoločnosti, v ktorej žijeme, a svojiským štýlom využívajúcim jazyk podsvetia a natu-

ralistické opisy sa vyznačujú aj jeho nasledujúce novely. Vydavateľstvo Sloart vydalo knižne jeho publicistické články pod názvom *Traktoristi a buzeranti* (2003) a vlni publikáciu o histórii koňaku, jeho degustácii, poverách, či osobnostiach, ktoré ho preslávili, *Živý oheň z vína alebo Príbehy z koňakových pivníc*. Ak si chcete s aprílovým jubilatom Petrom Pišťankom symbolicky pripíť na zdravie, pošlite nám kupón Vydavateľstva Sloart a pripíšte, aký nápoj sa vám spája s dielom niektorého nášho či svetového autora. Vydavateľstvo vám venuje jubilatovu knihu *Živý oheň z vína*.

Narodili sa:

- 27. 4. 1945 Dušan ŠIMKO, prozaik, žije vo Švajčiarsku
- 28. 4. 1937 Juraj ANDRIČÍK, básnik, autor kníh pre deti, prekladateľ
- 28. 4. 1954 Anna ONDREJKOVÁ, poetka
- 29. 4. 1937 Peter PETIŠKA, humorista, scenárista, textár, prekladateľ
- 2. 5. 1947 Peter ŠTILICHA, básnik, autor pre deti, rozhlasový dramatik, prekladateľ, editor
- 4. 5. 1943 Helena DVOŘÁKOVÁ-JANCUROVÁ, prozaička a publicistka
- 5. 5. 1960 Stanislava CHROBÁKOVÁ-REPAR, poetka, prozaička, literárna kritička, žije v Slovinsku
- 6. 5. 1937 Sergej MAKARA, básnik, prekladateľ
- 6. 5. 1922 Zlata SOLIVAJSOVÁ, poetka, autorka kníh pre deti
- 8. 5. 1967 Vladimír Balla, prozaik, literárny kritik

K posolstvu knižky poviedok marcového jubilanta Jána Tužinského *Mimikri* pripájajú naše čitateľky Martina KASANIČOVÁ z Humenného: „Aby nedochádzalo k nedorozumeniam, musíme sa navzájom počúvať.“ Helena FIGLIAROVÁ z Kvetnice: „Stačilo by neobchádzať desať božích prikázaní,“ za čo jej posielame zbierku poviedok *Mimikri* z vydavateľstva CCW.

Kto dostane knižku?

Do klubu čitateľiek len pre čarodějnice, kde je chalanom vstup zakázaný, pozýva vydavateľstvo Fragment Katku HELIGMANOVÚ z Popradu. Namiesto členského preukazu jej posielame knihu Thomasa Brezina *Baby na mizine*.

Odišiel Egon Bondy

Egon Bondy (20. 1. 1930 v Prahe – 9. apríla v Bratislave), vlastným menom Zbyňek Fišer, známy filozof, prozaik, básnik a predstaviteľ českého disentu a undergroundu. Od polovice 90. rokov žil v Bratislave, získal tu nových priateľov i čitateľov svojho diela. Niekoľko rokov prednášal na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského a v druhej polovici deväťdesiatych rokov publikoval vo Vydavateľstve PT Albert Marenčin viacero svojich nových diel, medzi nimi i v slovenčine napísanú novelu *Epizóda '96*, príbeh vlastného objavovania genia loci starej Bratislavy.

OBJEDNÁVKA

Dvojtýždenník KNIŽNÁ REVUE na rok 2007 si môžete objednať telefonicky: 02/52920272, e-mailom: krevue@litcentrum.sk alebo písomne či osobne: Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava

Vydavateľstvo
Michala Vaška
Strana 3

IKAR
(Literárna hádanka 1)
Strana 11

REMEDIUM
(Literárna hádanka 2)
Strana 11

Vydavateľstvo Sloart
Strana 11

Život ako rozhovor

Hovorí publicista a vydavateľ Roman MICHELKO

Roman Michelko sa narodil v roku 1971 v Košiciach. Je absolventom Filozofickej fakulty UK odbor filozofia – história a politológia. Od roku 1992 patrí k redakčnému kruhu časopisu Proglas, roku 1994 spoluzakladal vydavateľstvo Chronos. Po skončení štúdiá pôsobil vo viacerých zamestnaniach, na Katedre histórie Trnavskej univerzity, neskôr v NLC – sekcia zahraničných štúdií, a v zahraničnom vysielaní Slovenského rozhlasu. V rokoch 1997 – 1999 sa znova vrátil na akademickú pôdu, na Katedru politológie FiF UK v Bratislave. Bol pri zakladaní časopisu Kultúra, v rokoch 1999 – 2001 viedol spravodajstvo v rádiu Hviezda FM v Nitre. Od februára 2001 do septembra 2002 pôsobil v NR SR. Od roku 2003 je riaditeľom Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov. Publikoval približne 400 článkov, štúdií a eseje z politológie, sociológie, filozofie, histórie a iných spoločenských vied. Nedávno knižne debutoval zbierkou filozoficko-politologických eseí *Revoltujúci Sifyfos*.

• Šírka твоjih záujmov zväzda k otázke: politológ, historik, filozof alebo literát? Čo ti je bližšie, čoho je viac?

– Rozhodne nie som polyhistor. Tým posledným bol tuším Leibnitz. Ale celkom jednoznačne mi je najbližšia mediálna sféra, v nej pôsobím celý profesionálny život. V ideálnom prípade by ľudia pracujúci v médiách mali mať všeobecný prehľad, neustále by sa mali vzdelávať, nemali by sa stať jednorozmerní, povedzme perfektní v jednej oblasti, napríklad v politike, ale film, divadlo, výtvarné umenie či história, by im nič nehovorili. Vždy som sa usiloval nezaknúť v jednej oblasti. Ani nie tak cielavedome, skôr ma zaujímalo veľa vecí. Preto som vždy navštevoval filmové kluby, čítal množstvo prekladov i domácej literatúry, historických kníh a podobne. Nebolo to pre mňa nijaké sebazaprenie, naopak, intelektuálne ma to naplňalo. A keďže pracujem ako vydavateľ, prejavuje sa to v tituloch, ktoré vydávam. Keby som nebol politológ, sotva by som založil edíciu *Pohľady za horizont*, kde sa vydávajú diela najvýznamnejších svetových politológov a sociológov (U. Beck, Z. Baumann, P. Singer). Blízka je mi aj história, publikoval som viacero štúdií z tejto oblasti a ako filozofovi sú mi blízki predovšetkým francúzski existencialisti (A. Camus a J. P. Sartre), ale aj spisovatelia ako F. M. Dostojevskij, Franz Kafka či Samuel Beckett. To sú moje literárne lásky a autori, ktorí ma výrazne ovplyvnili. Možno intuitívne, ale neskôr aj vedome som sa úzko nešpecializoval na žiadnu z vedec-kých disciplín, ktoré som vyštudoval, nevydal som sa na akademickú dráhu, ale skôr som chcel vzdelaním a vlastným záujmom získaný prehľad využiť v mediálnej či vydavateľskej sfére.

• V závere eseje *Mýtus absurda píšeš: „Poznanie autentickej skutočnosti má trpké plody.“* Pre tvoje literárne lásky a myšlienkové vzory je príznačný bytostný nepokoj a záujem o človeka ako konkrétne bytosť spojený so skepticizmom voči veľkým ideám a ideálom. Nakolko sa s týmito ich postojmi stotožňuješ?

– Môj postoj možno najpresnejšie charakterizovať ako intelektuálnu skepsu. Chybou všetkých veľkých ideí bolo, že chceli priniesť blaho ľudstvu ako celku, a nie konkrétnemu človeku, že chceli násilím nastoliť dobro, spravodlivosť, rovnosť. Na tom stroskotal koncept Veľkej francúzskej revolúcie či komunizmu. Aj idea liberálnej demokracie zdegenerovala, keď ako hybnú silu vývoja definovala racionálny egoizmus. Pre mňa ako človeka, ktorý dobre pozná dejiny, je silne frustrujúce, že ľudstvo sa zo svojich dejín nikdy nepoučilo. V pravidelných sínusoidách sa striedajú obdobia progresu a regresu, vývoj ľudstva či civilizácie rozhodne nie je lineárne progresívny, práve naopak. Tým nechcem povedať, že nič sa nedá robiť a osud ľudstva je už raz a navždy predestinovaný. Len som skeptický voči prorokom, ktorí vždy a presne vedia, čo je pre ľudstvo najlepšie.

• „Revolta je jediná hodnota, ktorá môže človeka zachrániť pred nihilizmom a dodať

mu silu bojovať so svojím osudom,“ píšeš v závere eseje *Revoltujúci Sifyfos*. V danom kontexte je zjavné, že proti sebe staviaš revoltu a nihilizmus, to znamená odmietanie všetkých hodnôt. Takéto chápanie teda nevyhnutne smeruje k chápaniu revolty nielen ako pnutia proti niečomu, ale i za niečo. Teda revolta – za čo? Nie je konštruktívnosť revolty v podstate oxymoron?

– Revoltu vnímam predovšetkým ako vzburu proti súčasnému stavu. Konštruktívnosť revolty je teda paradoxná v tom, že nič to, čo zdegenerovalo. Samozrejme, revolta nemôže byť permanentná, potom by skutočne poprela svoj zmysel. Ak by teda vznikla otázka, proti čomu vlastne som, alebo či som za niečo, z mojich eseí sa to dá dosť presne vydedukovať. Moje názory na proces globalizácie sú podľa mňa jasne čitateľné, ide mi o morálku solidarity a spravodlivú redistribúciu blahobytu. Som proti fetišu hospodárskeho rastu ako jedinej relevantnej hodnoty. Predovšetkým však proti čoraz prehľbujúcej sa priepasti medzi úzkou vrstvou úspešných a oveľa širšou vrstvou tých, čo sa majú horšie. A to všetko pri neustále rastúcom globálnom bohatstve. Neskutočne mi prekáža hodnotová vyprázdnenosť dnešnej spoločnosti, ktorej absolútnou mantrou sa stal profit bez ohľadu na ciele, ale aj prostriedky. Solidarita či spravodlivé prerozdelenie bohatstva sa stali takmer spoločenským tabu.

• Roku 1994 si spoluzaložil vydavateľstvo Chronos, ktoré sa venovalo predovšetkým vydávaniu filozofickej literatúry. Ako sa zakladá vydavateľstvo vo veku 23 rokov?

– Treba mať na to dva predpoklady – sladkú nevedomosť o tom, čo ma čaká, a značnú mieru drzosti. Skôr som si plnil svoj sen, ale zároveň to bol veľmi dobrý tréning na činnosť, ktorú som neskôr začal robiť profesionálne. Prežívali sme obdobie obrovského nadšenia, každý prichádzal s množstvom nápadov a podarilo sa nám vydať zopár dobrých a zaujímavých kníh. Šťastím Chronosu bolo, že sme od vydávania kníh neboli existenčne závislí, boli sme študenti, ktorí venovali svoj čas a námahu čomusi, čo sa im zdalo zmysluplné. Aj preto si na obdobie Chronosu, hoci to nebolo vždy ľahké, spomínam s istou nostalgiou.

• Vlni si inicioval vydanie knižky eseí *Rozjímanie o Velkom inkvizítovi*, venovanej jednej z najpôsobivejších pasáží Dostojevského románu *Bratia Karamazovci*. Knižka obsahuje príspevky z diskusie o tomto fenoméne, ktorú si zorganizoval. Fascinácia osobnosťou schopnou pochybovať o najhlbšej viere je zjavná. Aká však bola konkrétna cesta k tomuto projektu?

– Ivan Karamazov je pre mňa asi najfascinujúcejšia literárna postava a Legenda o Velkom inkvizítovi asi literárne, ale aj filozoficky najsilnejší text, aký som kedy čítal. Ak by som mal pomenovať nejakú tému, ktorá ma intelektuálne nenechá na pokoji, je to negatívna fascinácia mocou. A nikde som nenašiel tak pregnantne vyjavenú teóriu moci a ovládania ako v postave Velkého inkvizítora. Každopád-

ne hlavnou inšpiráciou esejistickú reflexie Velkého inkvizítora bola iniciatíva moravského vydavateľstva Refugium, ktoré koncom 90. rokov vydalo esejistické reflexie najvýznamnejších ruských mysliteľov z prelomu 19. a 20. storočia (Solovjov, Berdajev, Losský, Frank či Rozanov a pod.). Vtedy som si uvedomil, že každá generácia by mala toto dielo nanovo interpretovať, že aj slovenskí intelektuáli zaoberajúci sa Dostojevským (A. Červenák, M. Ferko, D. Hajko, J. Tužinský) by sa k tomu mali esejisticky vyjadriť.

• Si spoluzakladateľom jedného vydavateľstva, riaditeľom druhého. Ako vnímaš postavenie literatúry na Slovensku v súčasnosti?

– Naša literatúra má také postavenie, aké môže mať v konzumnej spoločnosti v malom národe. Pôvodná kvalitná literatúra nemôže vychádzať bez podpory z verejných zdrojov a tie nie sú vždy rozdeľované podľa práve najobjektívnejších kritérií. Na Slovensku sa z literatúry nedá žiť, hádam okrem jednej-dvoch výnimiek. Literárna obec je rozdelená, aj keď dúfam, že je to skôr generačná záležitosť a vďaka mladým postupne vyumí.

• O твоjih literárnych láskach sme už hovorili. Ako vydavateľ sa však určite riadiš menej subjektívnymi kritériami. Máš na svojom konte vo vydavateľstve Chronos vydanie diel veľkánov francúzskej filozofie a literatúry Pascala a Diderota, ako riaditeľ VSSS pokračuješ v znovuvydávaní klenotov slovenskej beletrie v edícii *Moja klasika*, ku ktorej si pridal edíciu *Knižnica svetových autorov*, k tomu cestopisy, životopisy, básne, prózu pre deti, povesti.... Čo je pre teba určujúcim kritériom výberu knižky, do akej miery môžeš tento proces ovplyvniť?

– Ironicky, ale bohužiaľ aj pravdivo, môžem povedať, že najväčší vplyv na edičný plán vydavateľstva má okolnosť, či titul získa dotáciu alebo sponzora. Keby som mohol, rád by som vydával aj iné knihy, než aké vo VSSS vychádzajú. Naše vydavateľstvo programovo nevydáva komerčnú literatúru. Znamená to, že úspešnosť knihy na trhu nie je jediným a najhlavnejším kritériom. Na druhej strane sme tým „odsúdení“ vydávať len „menšinové žánre“, ako poéziu, pôvodnú prózu, umelecké preklady, prípadne svetovú i domácu klasiku. O to viac ma teší, že

za posledné štyri roky sme trikrát uspeli v Cene Ivana Kraska a pomohli sme objaviť troch talentovaných autorov (A. Šeliga, J. Klus, R. Tomáš). Každý rok vyjdú na naše knihy desiatky talentovaných autorov (A. Šeliga, J. Klus, R. Tomáš). Každý rok vyjdú na naše knihy desiatky (zväčša pozitívnych) recenzií a rôznych ďalších ohlasov. Žiaľ, často moji osobní favoriti v boji o grant či sponzorskú podporu neuspeli. Odkedy pôsobím vo vydavateľstve, založil som štyri nové edície: *Pohľady za horizont*, *Knižnica svetových autorov*, *Antická knižnica* a *Knižnica svetových mysliteľov*. Takmer osemdesiat percent mojej práce predstavuje zháňanie peňazí, písanie žiadostí o granty a vymáhanie pohľadávok, čo nie je povznášajúca činnosť. Vždy ma poteší, keď vyjde kniha, po ktorej by som aj ako čitateľ veľmi rád siahol, i keď je to veľmi ťažké.

• Pôsobil si v Slovenskom rozhlase, bol si šéfom spravodajstva v rádiu Hviezda FM, si organizátorom diskusií, autorom početných interview, eseí a pôsobil si ako pedagóg na Trnavskej univerzite. Radšej sa pýtaš – alebo odpovedáš a vysvetľuješ?

– Keď som niekedy rozmýšľal, ako si ideálne predstavujem život, tak mojim ideálom bol život ako rozhovor. Vždy som sa chcel denne stretávať s múdrymi, invenčnými a tvorivými ľuďmi, byť im vyrovnaným partnerom v diskusii, počúvať ich, ale byť aj plnohodnotným partnerom do diskusie. Páči sa mi životný štýl antických filozofov, ktorí sa denne stretávali a viedli učené dišputy o všetkých podstatných veciach svojho života. Príťažlivé je pre mňa obdobie osvietenstva, keď sa literárne salóny stali centrom myslenia a duchaplnosti. Nenašiel som sa ani v antickom Grécku, ani v osvietenom Francúzsku 18. storočia. Keďže som sa narodil v poslednej tretine 20. storočia, najväčší kompromis medzi tým, čo by som chcel a mohol, nachádzam v profesii vydavateľa. A či sa radšej pýtam, alebo odpovedám? To záleží na tom, čo o danej téme v tej-ktorej konkrétnej spoločnosti viem. Ak sú tam kvalifikovanejší, ktorí mi môžu veci osvetliť, spresniť, poučiť ma a vec ma aj zaujíma, rád sa pýtam. Naopak, ak sa diskutuje o téme, ktorá je mi bytostne blízka, ktorou sa dlhodobo zaoberám, tam ťažko znesiem polohu nemého pozorovateľa.

Miloš Ferko
Foto Ladislav Lesay